

Från anställningsskydd till sysselsättningstrygghet

En rättsvetenskaplig analys av det nya omställningsstudiestödet som
kompensation för försvagat anställningsskydd

Miriam Jensen

Masterprogrammet i personal- och arbetslivsfrågor

Magisteruppsats i handelsrätt

HARN30

Vårterminen 2023

Handledare: Ann-Christine Hartzén

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
1.3 Disposition.....	6
1.4 Avgränsningar och reservationer.....	7
1.5 Metodologiska överväganden och tillvägagångssätt.....	9
1.5.1 Rättsanalytisk metod.....	9
1.5.2 Material och tillvägagångssätt.....	10
2. En reformerad arbetsrätt för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden.....	14
2.1 Den reformerade arbetsrättens bakgrund.....	14
2.2 Anställningsskydd i utveckling.....	16
2.3 Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet.....	18
3. Ett omställningsstudiestöd för att fler yrkesverksamma vuxna ska kunna utbilda sig..	20
3.1 Inledande om omställningsstudiestödet.....	20
3.2 Centrala studiestödsnämnden prövar frågor om omställningsstudiestöd.....	20
3.3 Målgrupp och kvalificeringsvillkor.....	24
3.4 Krav på etablering och aktuell förankring på arbetsmarknaden.....	26
3.5 Utbildningar som kan beviljas omställningsstudiestöd.....	28
3.6 Övre gräns för utbildningens längd.....	30
3.7 Utbildningen ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.....	31
3.8 Stödets storlek.....	35
4. Kompletterande bestämmelser genom omställningsavtalen och den offentliga omställningsorganisationen.....	37
4.1 Huvudavtalen och kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare.....	37
4.2 Kompetensstödet i huvudavtalen och OMF.....	39
4.3 Kompletterande och kortvarigt studiestöd.....	40
4.4 En offentlig omställningsorganisation för den som inte omfattas av kollektivavtal.....	42
5. Avslutande analys och slutsats.....	44
5.1 Avslutande analys.....	44
5.2 Slutsatser.....	47
Abstract.....	49
Käll- och litteraturförteckning.....	50

Sammanfattning

I debatten om förändringarna i lagen om anställningsskydd, har den ökade möjligheten till omställning och kompetensutveckling presenterats som vinsten för arbetstagarsidan.¹ Reformen innebär att anställningsskyddet minskat på en mängd områden och att arbetstagaren som kompensation getts ökade möjligheter till kompetensutveckling och omställning.² Som en del av den ökade möjligheten till kompetensutveckling har ett nytt offentligt omställningsstudiestöd inrättats.³ Omställningsstudiestödet syftar till att komplettera de befintliga formerna av studiestöd, för att rekrytera fler yrkesverksamma vuxna till studier och därtill stärka deras ställning på arbetsmarknaden.⁴ I uppsatsen diskuteras omställningsstudiestödets rättsliga utformning och hur stödet fungerat under vårterminen 2023, då det betalats ut för första gången.⁵ Diskussionen sker i ljuset av omställningsstudiestödet som en form av kompensation för det minskade anställningsskyddet, där den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden står i centrum för analysen.

I slutsatsen konstateras att reformen av arbetsrätten har förskjutit den svenska arbetsmarknadsmodellen till att bli mer individualistiskt. Anställningstryggheten i Sverige rör sig mot en framtid med en mer flexibel arbetsmarknad, där arbetstagarens kompetens och vetskap att det går att få en ny anställning vid uppsägning utgör grunden.⁶ Vidare konstateras att omställningsstudiestödet är utformat på ett sådant sätt att det innebär stora fördelar för den enskilde individen på arbetsmarknaden, då individen ges förbättrade möjligheter att ställa om till ett nytt yrke eller kompetensutvecklas i sin nuvarande roll. Tillämpningen av omställningsstudiestödet har dock varit problematisk; en stor del av den budget som skulle betalats ut kommer att lämnas tillbaka till statskassan trots att intresset för stödet varit enormt.⁷ I tillämpningen har stödet därför inte levt upp till arbetsmarknadens parter intentioner.

¹ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). Uppsala: Iustus Förlag, 2022. s. 111.

² Proposition 2021/22:176 *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. s. 1. Se även; Ds 2021:18 *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. s. 11.

³ Lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

⁴ 1 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Ds 2021:18, s. 89 och 93.

⁵ Övergångsbestämmelser 2022:856 i lag (2022:856) om omställningsstudiestöd, andra punkten. Se även; Ds. 2021:18, s. 36. f.

⁶ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). Uppsala: Iustus Förlag, 2022. s. 111.

⁷ Felicia Johansson. CSN Larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstudiestöd. (Radioprogram). Sveriges Radio, 2023. [CSN larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstudiestöd - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#).

Förkortningar

CSN	Centrala studiestödsnämnden
Ds	Departementspromemoria
EU	Europeiska unionen
FN	Förenta nationerna
ILO	Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization)
LO	Landsorganisationen i Sverige
Prop.	Proposition
PTK	Förhandlings- och samverkansrådet PTK
SOU	Statens offentliga utredningar
SÖ	Sveriges internationella överenskommelser
TSL	Trygghetsfonden TSL
TRR	TRR Trygghetsrådet

1. Inledning

1.1 Bakgrund

År 2019 träffades en sakpolitisk överenskommelse i januariavtalet, där det beslutades att den svenska arbetsrätten skulle moderniseras och reformeras.⁸ För att stärka Sveriges konkurrenskraft och säkra den svenska välfärden, ansåg regeringen att arbetsmarknaden behövde omformas på ett sådant sätt att möjligheten till kompetensutveckling och utbildning fanns tillgängligt kontinuerligt genom hela arbetslivet.⁹ Till följd av januariavtalet, tillsatte Centerpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna och Liberalerna en utredningen där arbetsmarknadens parter skulle träffa en överenskommelse om hur lagen om anställningsskydd skulle kunna reformeras för att öka flexibilitet, omställning och trygghet på arbetsmarknaden. Förutsatt att parterna tog fram ett förslag som ökade flexibiliteten, sades att regeringen skulle presentera ett lagförslag i linje med parternas överenskommelse.¹⁰ Resultatet blev en principöverenskommelse som innebar radikala förändringar av anställningsskyddslagen, både i form av omreglering och nyreglering.¹¹ År 2022 genomfördes ändringarna i lagen om anställningsskydd, ett nytt parallellt offentligt studiestöd infördes och en offentlig omställningsorganisation bildades.¹² Dåvarande arbetsmarknadsminister Eva Nordmark beskrev överenskommelsen som “den största reformen på arbetsmarknaden i modern tid”.¹³

I debatten om förändringarna i lagen om anställningsskydd, har den ökade möjligheten till omställning och kompetensutveckling utmålats som vinsten för arbetstagar sidan.¹⁴ Reformen innebär att anställningstryggheten minskat på en mängd områden, bland annat genom

⁸ Januariavtalet. *En sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna*, 2019. s. 4.

⁹ Proposition 2021/22:176 *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. s. 80.

¹⁰ Januariavtalet. *En sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna*, 2019. s. 5.

¹¹ Ds 2021:16. *Grundläggande omställnings- och kompetensstöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. Se även; Ds 2021:17. *En reformerad arbetsrätt - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden* Se även; Ds 2021:18 *Omställningsstudiestöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*.

¹² Prop. 2021/22:176, s. 77.

¹³ Carl von Scheele. “Största reformen på arbetsmarknaden i modern tid”. *Lag & Avtal*. 2021-05-31. ["Största reformen på arbetsmarknaden i modern tid"](#) (Hämtad: 2023-04-20).

¹⁴ Caroline Ferngren. “Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet”. I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 111. Se även; Epokskifte när nya huvudavtal signeras. *Landsorganisationen i Sverige*. 2022-06-22. [Epokskifte när nya huvudavtal signerades](#) (Hämtad: 2023-04-20).

arbetsgivarens möjlighet att göra fler undantag från turordningslistan vid uppsägningar på grund av arbetsbrist och genom att anställningar inte fortsätter vid tvist om uppsägning av personliga skäl.¹⁵ Som kompensation för det minskade anställningsskyddet, har arbetstagaren getts en ökad sysselsättningstrygghet genom ökade möjligheter till kompetensutveckling och omställning. I enlighet med flexicuritymodellen, är det numera tilltron till den enskildes egen kunskap och omställningsförmåga som ska lägga grunden till anställningstryggheten.¹⁶ Som en del av arbetsrättens nya inriktning mot omställning och kompetensutveckling, har lagen om omställningsstudiestöd stiftats och ett nytt offentligt omställningsstudiestöd inrättats.¹⁷ Omställningsstudiestödet syftar till att komplettera de befintliga formerna av studiestöd, för att rekrytera fler yrkesverksamma vuxna till studier och därtill stärka deras ställning på arbetsmarknaden efter studierna.¹⁸ Det nya omställningsstudiestödet delas ut för första gången under vårterminen 2023.¹⁹

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den rättsvetenskapliga analysen är att skapa en fördjupad förståelse för det nya omställningsstudiestödet som kompensation för det försvagade anställningsskyddet. För att uppnå syftet kommer jag att analysera omställningsstudiestödets första tid, både i sin tillämpning och utformning. För att uppnå syftet med uppsatsen har två frågeställningar formulerats:

- Under vilka rättsliga förutsättningar kan en individ beviljas omställningsstudiestöd?
- Vilka fördelar och nackdelar för den enskilda individens ställning på arbetsmarknaden kan ses i den rättsliga utformningen och tillämpningen av dessa rättsregler?

1.3 Disposition

Uppsatsen har disponerats så att det inledande teoretiska avsnittet innehåller en redogörelse för bakgrunden till reformen av arbetsrätten, reformens konsekvenser för den svenska arbetsmarknadsmodellen och hur anställningsskyddet utvecklats under de senaste åren. I

¹⁵ 22 § lag (1982:80) om anställningsskydd. Se även; 34 - 35 § lag (1982:80) om anställningsskydd. Se även; Prop. 2021/22:176, s. 101 och 107.

¹⁶ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 111.

¹⁷ Lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

¹⁸ 1 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Ds 2021:18, s. 93.

¹⁹ Övergångsbestämmelser 2022:856 i lag (2022:856) om omställningsstudiestöd, andra punkten. Se även; Ds. 2021:18, s. 36. f.

avsnittet presenteras även nyckelbegrepp som är viktiga för ämnesområdet och som används kontinuerligt genom uppsatsen alla delar. Uppsatsen genomsyras av en diskussion om omställningsstudiestödet som kompensation för det försvagade anställningsskyddet med den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden som utgångspunkt. För att löpande kunna föra den diskussionen är det nödvändigt att läsaren förstår den teoretiska bakgrund som diskussionen baseras på. Avsnittet är därför placerat först bland de teoretiska avsnitten.

I det tredje avsnittet introduceras läsaren till gällande rätt. För att analysera stödets utformning, ställs gällande rätt i ljuset av ett urval synpunkter som presenterats i lagförslagets remissvar. Eftersom det ingår i frågeställningarnas omfattning att diskutera stödet i dess tillämpning, har ett stort urval material från den pågående debatten om stödets första tid insamlats och diskuterats. När läsaren fått en redogörelse för grunderna gällande omställningsstudiestödet, byggs teorin vidare med kompletterande bestämmelser i omställningsavtal i avsnitt fyra. Även omställningsavtalen diskuteras i dess utformning och tillämpning. I både avsnitt tre och fyra diskuteras genomgående utformningen och tillämpning av bestämmelserna utifrån den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden. Uppsatsen avslutas med en analys där fördelar och nackdelar för den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden diskuteras utifrån rättsreglerna och tillämpningen av stödet.

1.4 Avgränsningar och reservationer

Undersökningsområdet för uppsatsen har avgränsats till den svenska arbetsrätten och den svenska politiska diskussionen om omställningsstudiestödet. Avgränsningen har gjorts i syfte att få en kärnfull rättsvetenskaplig analys gällande omställningsstudiestödets påverkan på den enskilda individens ställning på den svenska arbetsmarknaden samt för att undersöka hur den svenska arbetsrätten förändrats genom reformen. Samtidigt bör det nämnas att EU under de senaste åren genomfört omfattande satsningar och prioriteringar gällande kompetensutveckling i hela Europa.²⁰ Den europeiska flexicuritymodellen innebär att sysselsättningstryggheten på dagens arbetsmarknad innebär mer än att vara trygg i sin anställning. Det handlar även om att ge

²⁰ Se exempelvis; Europeiska kommissionen. *Den europeiska pelaren för sociala rättigheter*. 2020. Princip 1. Se även; Europeiska kommissionen. *European Skill Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*. 2020. s. 3. Se även; Europeiska Unionen. Rådets resolution om en förnyad europeisk agenda för vuxenlärande 2021-2030. *Europeiska unionens officiella tidning*. 2021-12-14. [Rådets resolution om en förnyad europeisk agenda för vuxenlärande 2021-2030](#). (Hämtad: 2023-05-18).

arbetstagare kunskaper som möjliggör avanceranden i arbetslivet och förutsättningar att klara av situationer som kräver omställning.²¹ Även FN och ILO arbetar aktivt med att främja kompetensutveckling i sina medlemsstater genom arbete med och finansiering av kompetensutvecklande insatser.²² Därtill vill jag förtydliga att EU-rätten och ILO har betydelse för den svenska arbetsrätten, men att dessa samband inte kommer att diskuteras i uppsatsen.

Utöver omställningsstudiestödets tillhörande lagstiftning och förarbeten, diskuteras även vissa omställningsavtal i uppsatsen. Diskussionen gällande omställningsavtalen har avgränsats till att endast beröra tre delar av det kompetensstöd som erbjuds genom omställningsavtalen. Delarna som diskuteras är kompletterande studiestöd, kortvarigt studiestöd och yttranden från omställningsorganisationer till CSN. Dessa har valts då de har direkt anknytning till omställningsstudiestödet och innehåller kompletterande rättigheter för den enskilde utöver det som lagen om omställningsstudiestöd tillhandahåller.²³ Jag vill förtydliga att omställningsavtalen innehåller många andra bestämmelser som ger arbetstagare rätt till utbildning och kompetensutveckling, men att dessa inte är anknutna till omställningsstudiestödet och därför inte kommer diskuteras. Den nya offentliga omställningsorganisationen diskuteras i uppsatsen, men även denna diskussion har avgränsats till att enbart beröra de delar av organisationens arbete som är anknutet till omställningsstudiestödet.

Läsare av denna uppsats bör ha i åtanke att uppsatsen författats under vårterminen 2023, parallellt med att omställningsstudiestödet betalas ut för första gången.²⁴ Då omställningsstudiestödet kommer att utvecklas successivt är det rimligt att anta att vissa problem som lyfts i uppsatsen kommer att vara åtgärdade inom de närmaste åren och att andra problem kommer att tillkomma. Att omställningsstudiestödet befinner sig i ett tidigt skede innebär även begränsade möjligheter att utvärdera tillämpningen av stödet, framförallt på grund av den knappa

²¹ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 118.

²² Se exempelvis; Artikel 1. SÖ 1976:61 *Sveriges överenskommelser med främmande makter*. ILO:s konvention (nr 142) om yrkesvägledning och yrkesutbildning vid utveckling av mänskliga resurser. Se även; ILO:s rekommendation nu (150) om yrkesvägledning och yrkesutbildning vid utveckling av mänskliga resurser.

²³ Kap. 2 § 2 huvudavtalen om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och LO respektive PTK.

²⁴ Övergångsbestämmelser 2022:856 i lag (2022:856) om omställningsstudiestöd, andra punkten.

tillgången till statistik, men också på grund av den ännu begränsade rättsliga tillämpningen av bestämmelserna.

Vissa avgränsningar har även gjorts gällande redogörelsen för omställningsstudiestödet som sådant. De delar av omställningsstudiestödet som diskuteras i uppsatsen är sådana delar som kan anses relevanta för frågeställningarna. Det innebär att information om återkallning av felaktiga beslut, beräkning av ersättning för stödet och liknande delar, bara diskuteras mycket enkelt, eller inte alls i uppsatsen. Följaktligen vill jag nämna att det finns ytterligare ett förarbete till lagen om omställningsstudiestöd som inte diskuteras i metodavsnittet eller i uppsatsen. Detta förarbete benämns SOU 2020:30 *En moderniserad arbetsrätt*. Detta förarbete har inte använts i uppsatsen, med motiveringen att den ersatts av de departementspromemorior som utgör principöverenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter.²⁵ Trots att den inte utgör en relevant rättskälla, vill jag ändå nämna att den varit en del av framväxten av reformen av lagen om anställningsskydd.

1.5 Metodologiska överväganden och tillvägagångssätt

1.5.1 Rättsanalytisk metod

I uppsatsen tillämpas en rättsanalytisk metod. För att kunna besvara mina frågeställningar och mitt syfte, behöver analysen både innehålla fastställande av gällande rätt i enlighet med den svenska normhierarkin och en analys av den gällande rätten. I en rättsanalytisk metod besvaras frågeställningarna delvis genom att utreda relevanta auktoritativa rättskällor, men även genom att analysera annat material.²⁶ Som tidigare nämnts i avgränsningarna finns det begränsad tillgång till praxis gällande hur omställningsstudiestödet tillämpas. Valet av rättsanalytisk metod gör det möjligt att ta del av den rika debatt som föreligger inom ämnesområdet och därmed skapa förutsättningar för att problematisera omställningsstudiestödet och diskutera stödets potentiella utmaningar. Detta har inkluderat både positiva och negativa aspekter av lagens utformning och tillämpning. För att analysera tillämpningen av omställningsstudiestödet, har jag tagit fram en stor mängd material som gett inblick i hur stödet fungerar i verkligheten. Materialet presenteras i

²⁵ Ds 2021:18, s. 367.

²⁶ Claes Sandgren. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argument*. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2021. s. 50. f.

nästa avsnitt av metodavsnittet. Syftet med metodvalet har varit att göra en rättsanalys i en samhällelig kontext, där konsekvenserna för målgruppen är centrala.

Det övergripande syftet; att förstå omställningsstudiestödet som en form av kompensation för det minskade anställningsskyddet, gör att uppsatsens analys genomsyras av en diskussion om arbetsmarknadens parter bild av omställningsstudiestödet som en framgång för arbetstagersidan. Gällande denna diskussion ska det förtydligas att detta är ett tolkningsresonemang och därför ska betraktas som välgrundade åsikter, inte faktum. Frågan huruvida omställningsstudiestödet är en rimlig kompensation för det minskade anställningsskyddet, är ingen empirisk fråga med en förutbestämd sanning.²⁷ Däremot bidrar det till uppsatsens helhet att föra ett tolkningsresonemang runt frågan och göra egna ställningstaganden baserat på den information som föreligger och som utgör grund för uppsatsen.

1.5.2 Material och tillvägagångssätt

Som ett första steg i den rättsanalytiska metoden, fastställs gällande rätt. Genom att granska och bearbeta rättskällorna, ges läsaren en objektiv bild av omställningsstudiestödets utformning.²⁸ Den lagstiftning som diskuteras i uppsatsen är lag (2022:856) om omställningsstudiestöd och lag (1982:80) om anställningsskydd. För att förstå hur ändringarna i lagen om anställningsskydd och inrättandet av lagen om omställningsstudiestöd ska tolkas, diskuteras även löpande deras gemensamma proposition 2021/22:176 *om flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. Propositionen har stor betydelse för att avgöra hur bestämmelserna i lagstiftningen är menade att tolkas och brukas.²⁹ Utöver propositionen används andra förarbeten i form av tre departementspromemorior och ett stort antal remissvar.³⁰ Departementspromemoriorna som diskuteras är Ds 2021:16 *Grundläggande omställnings- och kompetensstöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*, Ds 2021:17 *En reformerad arbetsrätt - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden* och Ds 2021:18 *Omställningsstudiestöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. De tre departementspromemoriorna utgör

²⁷ Joel Samuelsson och Jan Melander. *Tolkning och tillämpning*. 2 uppl. Uppsala: Iustus Förlag, 2012. s. 66.

²⁸ Ibid. s. 52.

²⁹ Frantzeska Papadopoulou och Björn Skarp. *Juridikens nycklar: Introduktion till rättsliga sammanhang, metoder och verktyg*. 2 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2021. s. 83.

³⁰ Samuelsson och Melander. *Tolkning och tillämpning*. s. 43.

principöverenskommelsen och har valts med motiveringen att de tillsammans utgör grunden för reformeringen och moderniseringen av den svenska arbetsrätten.³¹ Efter att dessa departementspromemorior togs fram, skickades de på remiss till en rad remissinstanser.³² Att skicka ut på remiss innebär i det här fallet att regeringen bad berörda myndigheter, domstolar och organisationer att lämna synpunkter på lagförslaget.³³ Remissvaren har tillfört perspektiv och synpunkter på omställningsstudiestödets lagstiftning och dess konsekvenser. Vissa av de diskussioner som förs i remissvaren ligger till grund för den analys och diskussion som finns i uppsatsen.

Uppsatsen bygger även på kontinuerlig användning av doktrin. Doktrin ger dels en överblick över gällande rätt, dels bidrar med analyser och problematisering av rättsläget.³⁴ Litteraturen som använts är publicerad av tillförlitliga förlag och litteraturen används som kurslitteratur på svenska universitet. Författarna bakom litteraturen är professorer inom juridik eller samhällsvetenskap. Litteraturen är publicerad de senaste åren och de senaste upplagorna har tagits i anspråk. Doktrin har varit nödvändigt för uppsatsen, i syfte att skapa en bredare diskussion om den svenska arbetsmarknadsmodellen, utvecklingen av anställningsskyddet och förståelsen för omställningsavtalen. Mot bakgrund av att omställningsstudiestödet är ett nytt fenomen, finns det begränsad doktrin inom ämnesområdet. Den litteratur där omställningsstudiestödet diskuteras och som utgör underlag för uppsatsen är antologin *Anställningsskydd i utveckling* av Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.), samt *Anställningsförhållandet* av Kent Källström och Jonas Malmberg.

Ytterligare material som använts är omställningsavtal. Omställningsavtal kompletterar bestämmelserna i lagen om omställningsstudiestöd och ger individen ytterligare rättigheter utöver de som finns i lagstiftningen.³⁵ De omställningsavtal som diskuteras i uppsatsen är huvudavtalen om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och LO respektive PTK samt kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare. Dessa

³¹ Ds 2021:18, s. 11.

³² Samuelsson och Melander. *Tolkning och tillämpning*. s. 43.

³³ Regeringskansliet. *Remisser*. [Remisser - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/remisser). (Hämtad: 2023-05-19).

³⁴ Papadopoulou och Skarp. *Juridikens nycklar: Introduktion till rättsliga sammanhang, metoder och verktyg*. s. 29.

³⁵ Kent Källström och Jonas Malmberg. *Anställningsförhållandet: Inledning till den individuella arbetsrätten*. 6 uppl. Uppsala: Iustus Förlag, 2022. s. 177.

omställningsavtal har valts ut med motiveringen att huvudavtalen har varit styrande i utformningen av den principöverenskommelse som lagt grunden för LAS-reformen.³⁶ Kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare har antagits av LO-förbund som inte antagit huvudavtalet och är därför också relevant och har utgjort underlag för uppsatsen.³⁷ Valet av omställningsavtal innebär att det enbart är den privata sektorn som diskuteras i uppsatsen. Avgränsningen har gjorts med motiveringen att det i den privata sektorn går att identifiera arbetstagare som är kollektivavtalsanslutna och arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal. Någon sådan skillnad finns inte inom offentlig sektor och den offentliga sektorns omställningsavtal diskuteras därför inte.³⁸

Som en del av den rättsanalytiska metoden används en mängd material utöver de traditionella rättskällorna i uppsatsen. Det finns omfattande krav på valet av material och dess användning vid författandet av en juridisk uppsats.³⁹ För att värdera materialet som samlas in har källorna som samlats in värderats utifrån två kriterier; relevans och tillförlitlighet. Relevansen för materialet har varit enkel att bedöma vid fastställandet av gällande rätt, eftersom rättskällorna gör det relativt förutbestämt vilka källor som är relevanta. Vad gäller de rättsanalytiska underlaget har jag behövt arbeta annorlunda med relevans, genom att sätta upp tydliga avgränsningar för uppsatsens omfattning och säkerställa att allt material bidrar till analysen.⁴⁰

Materialet som använts är bland annat statistik från CSN gällande vilka utbildningar som blivit beviljade omställningsstudiestödet under vårterminen 2023.⁴¹ Statistiken visar vilka utbildningar som tilldelats stödet och bidrar med förståelse för hur rekvisitet *arbetsmarknadens behov* ska tolkas i sin rättstillämpning.⁴² Även information om omställningsstudiestödet och den offentliga omställningsorganisationen har hämtats från CSN:s egen hemsida. För att ta del av den pågående debatten om omställningsstudiestödet har mycket information hämtats ur fackpress och

³⁶ Ds 2021:18. s. 11.

³⁷ 5 § förhandlingsprotokollet i huvudavtalet mellan Svenskt Näringsliv och LO.

³⁸ Medlingsinstitutet. Kollektivavtal: Så ser de vita fläckarna ut. *Medlingsinstitutets månadsvisa nyhetsbrev*. 2022-11-09. [Kollektivavtal: Så ser de vita fläckarna ut – Medlingsinstitutet](#). (Hämtad: 2023-05-19).

³⁹ Sandgren. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argument*. s. 35.

⁴⁰ Ibid. s. 36. f.

⁴¹ Se; Centrala studiestödsnämnden. *Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023*. [Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023](#). 2023-05-15. (Hämtad: 2023-05-16).

⁴² Jmf; 15 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

morgontidningar, där politiker, ministrar, representanter för fackförbund och representanter för arbetsgivarorganisation uttalat sig om stödets första tid. Exempel på fackpress som använts är TCO:s tidning om arbetsmarknaden som kallas *Arbetsvärlden*, LO:s tidskrift *Arbetet* och Fackförbundet ST:s nyhetstidning *Publikt*. Därutöver har jag samlat in material från Socialstyrelsens, Arbetsförmedlingens, Medlingsinstitutets, SCB och Sveriges Radios hemsidor. För att komplettera informationen i omställningsavtalen och förstå hur dessa ska tolkas har jag även tagit hänsyn till information från omställningsorganisationerna TRR och TSL:s respektive hemsidor. Slutligen har jag undersökt regeringens vårbudget 2023 och Tidöavtalet, för att se hur den nya regeringen budgeterat och formulerat sig kring omställningsstudiestödet.

Vid ett tillfälle i uppsatsen görs en jämförelse mellan den svenska arbetsmarknadsmodellen och Litauens arbetsmarknadsmodell. Detta görs i syfte att analysera förskjutningen av den svenska arbetsrätten från kollektiv till individualistisk, där Litauen används som ett exempel på ett land vars arbetsrätt är mer individualistisk. Litauen valdes som referensland för att det sedan tidigare gjort en liknande reform där kompetensutveckling och utbildning står i centrum för individens förmåga att hålla sig attraktiv på arbetsmarknaden. Detta kan inte likställas med en komparativ metod, eftersom exemplet enbart används för att göra en internationell utblick som kastar ljus över den svenska rätten.⁴³ Utöver det litauiska exemplet, är det enbart den svenska rätten som diskuteras i uppsatsen, i enlighet med avgränsningarna i tidigare avsnitt.

⁴³ Sandgren. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argument*. s. 59.

2. En reformerad arbetsrätt för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden

2.1 Den reformerade arbetsrättens bakgrund

I proposition 2021/22:176 *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden* uttrycks att det länge funnit ett behov av en reform av den svenska arbetsrätten för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet.⁴⁴ Behovet beskrivs som ett resultat av de förändringar gällande förhållandena på arbetsmarknaden som vuxit fram genom globalisering, digitalisering och teknisk utveckling.⁴⁵ Den tidigare lagen om anställningsskydd var framtagen i förhållande till den svenska arbetsmarknadens utformning under 1960- till 1970-talet och det finns således ett behov av att lagen moderniseras och anpassas till dagens arbetsmarknad.⁴⁶ Sedan 1960-talet har den svenska arbetsmarknaden genomgått stora förändringar, både strukturellt och demografiskt. Förändringarna innebär ett större behov av rörlighet hos arbetskraften och flexibilitet i arbetskraftens sammansättning för arbetsgivare. Samtidigt kvarstår arbetstagarnas behov av trygghet. Den svenska befolkningen blir dessutom allt äldre och friskare. För att kunna finansiera välfärdsutvecklingen, behöver sysselsättningen öka och arbetslivet bli längre. Utöver den kompetensutveckling som arbetsgivare ansvarar för, finns det ytterligare behov av att säkerställa att den kontinuerliga kompetensutvecklingen i arbetslivet stärks. För att stärka Sveriges konkurrenskraft och säkra välfärden, bör kompetensutveckling ske genom hela arbetslivet.⁴⁷

Den svenska arbetsmarknadens bristande rörlighet försvårar möjligheterna för människor med kort utbildning och utan yrkeserfarenhet att etablera sig på arbetsmarknaden. Många hamnar idag långvarigt utanför arbetsmarknaden, trots att det finns stor efterfrågan på arbetskraft. Ett syfte med att öka flexibiliteten i den svenska arbetsrätten är att främja att arbetsgivare vågar anställa individer vars produktivitet och lönsamhet kan framstå som osäker. En mer inkluderande

⁴⁴ Prop. 2021/22:176. s. 79.

⁴⁵ Prop. 2021/22:176. s. 80. Se även; Ds. 2021:18. s. 91.

⁴⁶ Prop. 2021/22:176. s. 80.

⁴⁷ Prop. 2021/22:176. s. 80. Se även; Ds. 2021:18. s. 91.

arbetsmarknad skulle öppna upp för personer som hamnat varaktigt utanför arbetsmarknaden, och i det större perspektivet även bidra till minskad segregation.⁴⁸

Det livslånga lärandet beskrivs som en viktig del i säkerställandet av att arbetstagare löpande kan utveckla sin kompetens genom yrkeslivet. Förbättrade möjligheter till kompetensutveckling och omställning är därför viktigt för att säkerställa att arbetstagare har ett tryggt och hållbart arbetsliv. Detta stärker kompetensförsörjningen både i verksamheter och Sveriges konkurrenskraft. Att stärka stödet för kompetensförsörjning är fördelaktigt inom både offentlig och privat sektor, där rätt kompetens främjar kvalitet, utveckling och tillväxt. Utöver den trygghet som kompetensutveckling innebär för individen genom möjligheter för anställning och utveckling i sitt yrkesutövande, är det även mycket betydelsefullt för välfärden och näringslivet. Regeringen menar att den kontinuerliga kompetensutvecklingen bidrar till rörligheten på arbetsmarknaden och stärker arbetstagarens makt över sin ställning på arbetsmarknaden.⁴⁹ Arbetsmarknaden har ett allt större behov av rörlighet och flexibilitet i arbetskraftens sammansättning. Genom att genomföra reformen kan vägarna in på arbetsmarknaden öka för de som idag står utanför den. Arbetstagarens behov av trygghet behöver parallellt med den ökade rörligheten och flexibiliteten, tillgodoses i linje med den svenska arbetsmarknadsmodellen. I propositionen markeras att parterna bör ges utrymme att ta ansvar för anpassning av villkoren med hänsyn till de olika förutsättningar som finns inom olika sektorer och branscher. Utrymme för förhandling mellan parterna betraktas som en viktig del av den svenska modellen.⁵⁰

Äldre studerande utnyttjar mer sällan den möjlighet som finns att använda studiestöd. I gruppen av äldre studerande är det därutöver många som antas vara beroende av både lånedelen och bidragsdelen av studiemedlet. Många äldre studerande uttrycker dessutom att de inte har förutsättningarna att studera utan studiemedel. Det finns på grund av detta ett behov av att stärka de ekonomiska förutsättningarna för äldre yrkesverksamma som vill återvända till studierna. För att säkerställa att äldre arbetstagare utbildas och kompetensutvecklas inom sitt yrke eller för att kunna ställa om på arbetsmarknaden, behövs ett nytt studiestöd som i större utsträckning kan kompensera för det inkomstbortfall som en sådan kompetensutveckling idag innebär. Syftet med

⁴⁸ Prop. 2021/22:176, s. 81.

⁴⁹ Ibid. s. 81.

⁵⁰ Ibid. s. 82.

omställningsstudiestödet är att skapa ett komplement till det nuvarande studiestödssystemet och öka möjligheterna för vuxna med arbetslivserfarenhet att studera.⁵¹

Unionens förhandlingschef Martin Wästfelt har vid flertalet tillfällen uttalat sig om det nya omställningsstödet. I en kommentar från Unionen gällande den reformerade arbetsrätten ställer han sig mycket positivt till de förstärkta omställningsmöjligheterna och konstaterar att de nya förbättrade möjligheterna till kompetensutveckling är positivt för tryggheten på arbetsmarknaden för enskilda individer. Martin Linder som är ordförande för Unionen instämmer i att förändringarna innebär en stor trygghet för Unionens medlemmar, både vad gäller kompetensutveckling inom den befintliga anställningen och för att kunna stärka sin möjlighet att byta bransch och arbete.⁵² Regeringen skriver i propositionen att staten bör ta ett större ansvar för enskilda personer som är i behova av omställnings- och kompetensstöd. Detta gäller för såväl personer som arbetar eller som nyligen förlorat ett arbete. Det finns dels ett behov av att införa ett offentligt stöd för de som inte kan få stöd genom omställningsorganisationer, dels ett behov av att staten tar större ekonomiskt ansvar hos de befintliga omställningsorganisationernas omställningsverksamhet.⁵³

2.2 Anställningsskydd i utveckling

Stiftandet av den nya lagen om anställningsskydd är ett exempel på hur gränserna mellan arbetsmarknadens kollektivavtalsregleringar och politikernas lagstiftningar börjar förskjutas i ett nytt arbetsrättsligt landskap.⁵⁴ Rollfördelningen mellan arbetsmarknadens parter och lagstiftaren har förändrats genom det som idag kallas *förhandlad lagstiftning*.⁵⁵ Arbetsmarknadens parter har tagit fram den principöverenskommelse som utgjort grunden för reformen av lagen om anställningsskydd. Regeringen har sedan presenterat ett lagförslag i linje med principöverenskommelsen.⁵⁶ Eftersom arbetsmarknadens parter numera har större inflytande i arbetsrättens materiella innehålls utformning, är förhoppningen även att de ska bli mindre

⁵¹ Prop. 2021/22:176, s. 82. Se även; Ds 2021:18, s. 93, f.

⁵² Kommenter från Unionen om riksdagsbeslut om en reformerad arbetsrätt och stärkta möjligheter till omställning. *Unionen Press*. 2022-06-08. [Kommentar från Unionen om riksdagsbeslut om en reformerad arbetsrätt och stärkta möjligheter till omställning](#) (Hämtad: 2023-04-04).

⁵³ Prop. 2021/22:176, s. 82.

⁵⁴ Niklas Selberg och Erik Sjödin. "Inledning - Anställningsskydd i utveckling: ständigt aktuella frågor och nya problem". *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 18.

⁵⁵ Ibid. s. 19.

⁵⁶ Principöverenskommelse A2020/02524. Se även; Ds 2021:16, Ds 2021:17, Ds 2021:18.

benägna att kritisera fenomen på arbetsmarknaden.⁵⁷ Samtidigt innebär det att det blivit ännu viktigare att som utomstående kunna analysera de politiska och rättsliga processer som lett fram till utformningen av det nya anställningsskyddet, samt dess konsekvenser i sin tillämpning.

Genom reformen av lagen om anställningsskydd har den svenska arbetsmarknadsmodellen blivit mer individualistisk. Den svenska modellen karaktäriseras av starka arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer, med ett starkt anställningsskydd för individen. En stark kollektiv arbetsrätt hamnar dock inte sällan i konflikt med tillgängligheten på arbetsmarknaden.⁵⁸ För att motarbeta de sociala klyftor som kan uppstå i en kollektiv arbetsmarknadsmodell, genomför stater ofta reformer i arbetsrätten för att göra arbetsmarknaden mer flexibel och tillgänglig.⁵⁹ Ett land som genomfört sådana reformer är Litauen. Genom Labour Code 2016 genomförde Litauen år 2016 en reform av sin arbetsmarknadsmodell för att främja flexibilitet. Den individuella arbetsrätten blev därigenom allt viktigare, där det livslånga lärandet och möjligheten till kontinuerlig kompetensutveckling utgjorde viktiga förändringar i reformen. Att som enskild individ kunna få ny kunskap och nya möjligheter på arbetsmarknaden ansågs avgörande i reformen för att individen ska kunna lyckas på arbetsmarknaden och för organisationers framgång. Samtidigt behöver staten i en sådan arbetsmarknadsmodell bidra med lagstadgad utökad tillgång till kompetensutvecklare för såväl arbetstagare som arbetsgivare.⁶⁰

Vissa likheter kan identifieras i Litauens och Sveriges arbetsrättsliga reformer, där anställningsskyddet i båda länderna minskats och kompenseras med utökade möjligheter till kontinuerlig kompetensutveckling genom arbetslivet.⁶¹ I Litauen utökades möjligheterna exempelvis genom att arbetstagare gavs möjlighet att ta betald ledighet för att utbilda sig.⁶² I tidigare diskussioner gällande Litauens arbetsmarknadsmodell, har arbetsrätten beskrivits vara betydligt mer individualistiskt än den svenska arbetsmarknadsmodell.⁶³ Samtidigt innebär den

⁵⁷ Niklas Selberg och Erik Sjödin. "Inledning - Anställningsskydd i utveckling: ständigt aktuella frågor och nya problem". *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 21.

⁵⁸ Niklas Bruun. "The Old and New Foundations of Labour Law". I *The new foundations of labour law*. Kerstin Ahlberg och Niklas Bruun (red.). New York: Peter Lang, 2017. s. 30.

⁵⁹ Ibid. s. 31.

⁶⁰ Ibid. s. 32. f.

⁶¹ Ibid. s. 33.

⁶² Article 135 Labour Code 2016.

⁶³ Niklas Bruun. "The Old and New Foundations of Labour Law". I *The new foundations of labour law*. Kerstin Ahlberg och Niklas Bruun (red.). s. 34.

stora reformen i lagen om anställningsskydd och dess medföljande nyregleringar, att den svenska arbetsrätten förflyttas närmare den individualistiska synen. Trots att det nämns i propositionen att reformen i arbetsrätten är anpassad till den svenska arbetsmarknadsmodellen, så vittnar den ökade flexibiliteten och minskade anställningsskyddet om att ansvaret att hålla sig kompetens och anställningsbar, ligger på individen.⁶⁴

2.3 Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet

Genom förändringarna i reformen 2022, går det att konstatera att anställningstrygghet inte längre bygger på arbetstagarens anställningsskydd, utan snarare dess sysselsättningstrygghet. Tanken är att skifta anställningsskyddet från att vara ett skydd för arbetstagaren i relation till arbetsgivaren, till att istället stärka arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden, och därigenom indirekt stärka arbetstagaren gentemot arbetsgivaren. Tanken bakom förändringarna är att uppdaterade kunskaper, vägledning, rådgivning och kompetensutveckling, ska skapa en sysselsättningstrygghet som kan likställas med den anställningsskydd som den tidigare lagen om anställningsskydd inneburit för arbetstagaren. Begreppen utbildning, omställning och anställningsbarhet är ord som används för att rama in sysselsättningstryggheten.⁶⁵

För att förstå hur behovet av kompetensutveckling står i relation till de behov som motiverat reformen, behöver kompetensutveckling som koncept undersökas närmre.⁶⁶ Arbetsmarknaden har förändrats radikalt under de senaste årtiondena till följd av bland annat digitalisering och globalisering.⁶⁷ Tidigare var standardupplägget för arbetslivet att en person anställdes i 20-årsåldern och sedan arbetade hos samma arbetsgivare under hela sitt yrkesverksamma liv. På dagens arbetsmarknad finns istället ett stort behov av att kunna ställa om på arbetsmarknaden. Begreppet kunskapsekonomi används ibland för att beskriva den arbetsmarknad som finns i Sverige idag. Kunskapsekonomin innebär att det är arbetstagarens kunskap som utgör själva varan; humankapitalet. Det finns både för- och nackdelar med den kunskapsekonomi som idag omfattar vår arbetsmarknad. Kravet på att individen ska hålla sig attraktiv på arbetsmarknaden är

⁶⁴ Prop. 2021/22:176, s. 81.

⁶⁵ Niklas Selberg och Erik Sjödin. "Inledning - Anställningsskydd i utveckling: ständigt aktuella frågor och nya problem". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 19. f.

⁶⁶ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 111. f.

⁶⁷ Ds 2021:18, s. 91.

en fördel på så sätt att det skapas en rörlighet på arbetsmarknaden där arbetstagare har möjlighet att byta anställningar, ha mer stimulerande arbetsuppgifter och i sin helhet ger arbetstagaren makt över sin arbetssituation. Samtidigt innebär kunskapsekonomin en stor polarisering på arbetsmarknaden, eftersom många individer inte har kunskap som sitt viktigaste redskap i arbetet. Reformen innebär sammanfattningsvis att varje enskild arbetstagare behöver höja sin kompetens successivt under hela yrkeslivet; genom ett så kallat livslångt lärande.⁶⁸

EU-kommissionen tog år 2019 fram en landspecifik rekommendation för utvecklingen på Sveriges arbetsmarknad. I rekommendationen lades tonvikt vid Sveriges behov av investeringar gällande kompetens och utbildning, för att motarbeta det utbildningsglapp som finns mellan olika sociala grupper. Rådet blev att satsa på ett förstärkt humankapital och kompetensutveckling.⁶⁹ Kompetensutveckling beskrivs även som en central del i att arbetsgivare ska kunna stå i konkurrens med andra organisationer och för att främja sin egen organisations fortlevnad.⁷⁰ Bedömningen är att det inte räcker att öka kunskapen för de generationer som inte ännu kommit ut i arbetslivet, utan att kompetensen istället måste höjas på bred front och att det måste finnas system för kompetensutveckling för personer som redan har en anställning.⁷¹

⁶⁸ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 112.

⁶⁹ Europeiska kommissionen, Rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram 2019 med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2019, Rådets rekommendation, COM (2019) 527 final, punkt 8.

⁷⁰ Ds 2021:16, s. 31. Se även; Prop. 2021/22:176, s. 290.

⁷¹ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 113.

3. Ett omställningsstudiestöd för att fler yrkesverksamma vuxna ska kunna utbilda sig

3.1 Inledande om omställningsstudiestödet

Regeringen och arbetsmarknadens parter har sedan länge sett ett behov av att möjliggöra för yrkesverksamma vuxna att förbättra sin kompetens och därtill stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Stödet är menat att bidra till samhället, näringslivet och den enskildes position på arbetsmarknaden. Omställningsstudiestödet lämnas därför för utbildningar som stärker den enskildes ställning på arbetsmarknaden, med beaktande till arbetsmarknadens behov. Omställningsstudiestödet har som syfte att komplettera de befintliga formerna av studiestöd för att rekrytera fler yrkesverksamma till studier. Regeringen menar att omställningsstudiestödet bör bestå av två delar; ett bidrag och ett lån som är frivilligt. Den frivilliga lånedelen främjar principen att den studerande kan stå för sin egen ekonomiska insats i utbildningsinvesteringen om det är möjligt.⁷²

3.2 Centrala studiestödsnämnden prövar frågor om omställningsstudiestöd

Omställningsstudiestödet prövas av CSN.⁷³ Enligt sitt remissvar har CSN ställt sig positiva till att administrera det nya studiestödet. Samtidigt gjorde de tidigt en reservation för att det nya omställningsstudiestödet till en början skulle komma att ha långa handläggningstider och att det finns risk att det fattas felaktiga beslut innan ett systemstöd finns på plats. CSN framför även att det finns risker för långa handläggningstider på lång sikt, samt höga kostnader per ärende.⁷⁴ Detta beror bland annat på komplexiteten i det föreslagna stödsystemet, där det finns många undantag som ska tas i beaktning, samt många villkor att följa vid prövningarna. Under omställningsstudiestödets första ansökningsomgång kommer CSN ha ett begränsat systemstöd tillgängligt.⁷⁵ En stor andel av de beslut som CSN fattar sker automatiskt genom så kallad helmaskinell prövning. Detta för att kunna möta den omfattningen av administration som skickas in gällande de reguljära studiemedlen varje termin. Dessutom ska kundnöjdheten bibehållas och

⁷² 1 - 3 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Prop. 2021/22:176. s. 166.

⁷³ 2 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

⁷⁴ Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 6 (70).

⁷⁵ Prop. 2021/22:176, s. 170.

verksamheten skötas inom sina ekonomiska ramar. Både CSN och regeringen understryker vikten av att de administrativa processerna runt omställningsstudiestödet automatiseras så mycket som möjligt, så fort det går. I propositionen lyfts även vikten av CSN:s egna förberedelser och resurstillsättningar för att omställningsstudiestödet ska kunna ges enligt tidsplan.⁷⁶ Mot bakgrund av de omfattande administrativa förberedelserna som behöver finnas på plats inför omställningsstudiestödets första tid, gav regeringen CSN ett uppdrag i juni 2021 påbörja förberedelser för införandet av omställningsstudiestödet. Uppdraget innebar att CSN skulle utveckla nödvändiga digitala lösningar för stödet, samt skapa en ansökningsfunktion genom myndighetens webbplats inför den första ansökningsomgången i oktober 2022.⁷⁷

Omställningsstudiestödet riktas mot en specifik målgrupp av yrkesverksamma och är menat att kunna individanpassas efter dessa. I detta ingår att aktualitets- och etableringsvillkor är uppfyllda, att stödet ersätter ett inkomstbortfall och att man ska ha ett yttrande från den omställningsorganisationen som man tillhör. Dessa moment innebär att omställningsstudiestödet är betydligt mer avancerat än övriga studiestöd, vilket i sin tur ställer högre krav på CSN:s administration. Regeringen menar att dessa åtgärder gällande individanpassning och riktningen mot den tilltänkta målgruppen krävs för att individer ska kunna rekryteras till studierna i önskvärd omfattning. En tydlig avgränsning gällande stödets målgrupp, samt en flexibilitet i studierna för den enskilde, bedöms vara avgörande för omställningsstudiestödets framgång. Flexibiliteten och individanpassning gällande omställningsstudiestödet bedöms vara särskilt viktigt, med tanke på att äldre och yrkesverksamma studenter ofta har fler fast åtaganden i livet utöver sina studier.⁷⁸ CSN skriver i sitt remissvar att det begränsade systemstödet och komplexiteten i regelverket kommer leda till långa handläggningstider och ökade risker för felaktiga beslut och utbetalningar under hösten 2022 och hela året 2023. På längre sikt menar CSN även att det finns risk för att komplexiteten i regelverket kan leda till oförutsägbarhet för den studerande, en långdragen process för studerande som måste driva sitt ärende med många olika aktörer, en omfattande handläggningsprocess som är svår att automatisera och höga

⁷⁶ Prop. 2021/22:176. s. 172.

⁷⁷ Regeringsuppdrag från Utbildningsdepartementet U2021/02998 *uppdrag att förbereda införandet av ett nytt statligt offentligt studiestöd.*

⁷⁸ Prop. 2021/22:176. s. 173.

handläggningskostnader.⁷⁹ Majoriteten av remissinstanserna har ingenting att invända mot förslaget att CSN ges ansvar över att hantera omställningsstudiestödet. Saco anför dock att det är viktigt att CSN ges tillräckliga resurser för att både kunna utveckla hanteringen av ansökningar, och snabbt bygga upp ett fungerande samarbete med omställningsorganisationerna.⁸⁰ I budgetpropositionen för 2022 har regeringen säkerställt att CSN tillförts 128 miljoner kronor för systemutveckling och administration för omställningsstudiestödet.⁸¹

Under omställningsstudiestödets första tid har CSN, precis som de varnat för, haft mycket långa handläggningstider. Utöver de rent administrativa stödsystem som inte ännu finns på plats och att mycket av stödet måste beviljas manuellt, har det även kommit in många fler ansökningar om omställningsstudiestöd än vad man räknat med. Enligt CSN beräknades ungefär 4500 personer kunna få omställningsstudiestöd för första halvåret 2023 med hänsyn till den budget som CSN har att förhålla sig till. Över 27 000 ansökningar har kommit in för perioden.⁸² Inför införandet av omställningsstudiestödet rekryterade CSN 75 personer som skulle arbeta med handläggningen gällande ansökningarna. Rekryteringarna genomfördes mot bakgrund av en prognos på att 5300 ansökningar skulle inkomma.⁸³ CSN beskriver att de långa handläggningstiderna beror på det höga antalet ansökningar, men även att omställningsstudiestödet är ett nytt och komplext regelverk där vissa ansökningar tar lång tid att handlägga.⁸⁴ Stefan Tärnhuvud, pressekreterare på CSN, säger i ett uttalande att de långa handläggningstiderna beror på den stora volymen ansökningar.⁸⁵ Mia Nikali, utredare på LO, menar att trots att det finns möjlighet att få ett beviljat omställningsstudiestöd efter att studenten inlett sina studier och därmed få stöd från studiestarten, så finns det många människor som saknar de ekonomiska förutsättningarna att

⁷⁹ Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 35 (70). f.

⁸⁰ Saco. Remissvar. *Omställningsstudiestöd för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 5.

⁸¹ Betänkande 2021/22:UbU2 *Utgiftsområde 15 studiestöd*. Se även; Riksdagsskrivelse 2021/22:18 *riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022*.

⁸² Centrala studiestödsnämnden. *Väntar du på beslut om omställningsstudiestöd? 2023-05-22. Väntar du på beslut om omställningsstudiestöd? - CSN* (Hämtad: 2023-05-22).

⁸³ De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd. *Arbetsvärlden*. 2022-12-06. [De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd - Arbetsvärlden](#) (Hämtad: 2023-04-04).

⁸⁴ Centrala studiestödsnämnden. *Väntar du på beslut om omställningsstudiestöd? 2023-05-22. Väntar du på beslut om omställningsstudiestöd? - CSN* (Hämtad: 2023-05-22).

⁸⁵ De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd. *Arbetsvärlden*. 2022-12-06. [De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd - Arbetsvärlden](#) (Hämtad: 2023-04-04).

kunna chansa.⁸⁶ Under våren 2023 har CSN konstaterat att det inte är möjligt att betala ut omställningsstudiestödet till så många personer som det till början varit avsett för. Detta eftersom regeringen inte avsatt någon budget till CSN i den nya vårbudgeten, för att kunna administrera det nya omställningsstudiestödet. Konsekvensen blir att ungefär 600 miljoner kronor av budgeten för omställningsstudiestödet inte kommer kunna beviljas för vårterminen.⁸⁷ I statistiken från vårterminen 2023 ger det att utläsa att 2000 personer av de 4400 som var budgeterade för stödet, har fått bifall.⁸⁸

Budgeten för omställningsstudiestödet 2023 är satt till 1,36 miljarder kronor. CSN godkänner ansökningar i ordningen de kommit in, så långt budgeten räcker till. Under 2024 är planen att stödet ska byggas ut med ytterligare 2,8 miljarder kronor.⁸⁹ Flertalet remissinstanser, bland annat Lunds universitet, har riktat kritik mot principen att omställningsstudiestödet lämnas i mån av tillgängliga medel.⁹⁰ Istället föreslogs ett rättighetsbaserat system, med motiveringen att omställningsstudiestödet är menat att fungera som en förstärkning av arbetstagarens trygghet i fall där de behöver ställa om och att utformningen inför en osäkerhet för dessa arbetstagare. Att ge ut omställningsstudiestödet i mån av medel, försvagar tryggheten som stödet är ämnat att ge den enskilde arbetstagaren. Insatserna lyfte även att kostnadsnivåerna för stödet hålls ner genom bland annat de etablerings- och aktualitetsvillkor som ramar in målgruppen för stödet. Vidare poängterades att reformens omfattning kan begränsas vid nya budgetbeslut, om regeringen skulle vilja minska omställningsstudiestödets budget, för att finansiera annat.⁹¹ Regeringen svarade på förslaget genom att bedöma att förutsättningarna för att kunna ha en fungerande kostnadskontroll skulle bli starkt begränsade med ett rättighetsbaserat omställningsstudiestöd. Regeringen menar att det finns stora risker att omställningsstudiestödet i ett sådant system skulle innebära att flera studiebenägna grupper skulle ha användas det mycket generösa omställningsstudiestödet, trots

⁸⁶ 20 000 väntar fortfarande på besked om nytt studiestöd - många struntar i studierna. *Arbetet*. 2023-02-23. [20 000 väntar fortfarande på besked om nytt studiestöd – många struntar i studierna – Arbetet](#) (Hämtad: 2023-04-04).

⁸⁷ Felicia Johansson. CSN Larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstudiestöd. (Radioprogram). Sveriges Radio, 2023. [CSN larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstud - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#).

⁸⁸ Centrala studiestödsnämnden. *Statiskt om omställningsstudiestöd maj 2023*. Beslutsutfall. [Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023](#). Se även; Centrala studiestödsnämnden. *Vägleder om omställningsstudiestödet*. En begränsad budget. [Vägleder om omställningsstudiestöd - CSN](#) (Hämtad: 2023-05-23).

⁸⁹ De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd. *Arbetsvärlden*. 2022-12-06. [De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd - Arbetsvärlden](#) (Hämtad: 2023-04-04).

⁹⁰ Prop. 2021/22:176, s. 283. f.

⁹¹ Lunds universitet. Remissvar. *Remiss: Omställningsstudiestöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963. Punkt 8.3. Se även; Prop. 2021/22:176, s. 283. f.

att de skulle ha utbildat sig även utan ersättningsmöjligheten. Konsekvensen av en sådan användning av studiestödet bedöms medföra markant högre dödviktskostnader än i ett system med avsatta tillgängliga medel. Regeringen skriver även att det finns många andra möjligheter för omskolning inom utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska satsningar som genomförts. Omställningsstudiestödet är menat att vara utformat som ett komplement till det ordinarie studiestödet, där det ordinarie studiestödet fortsätter att utgöra grunden i det statens finansiering av studier. Tanken bakom att budgeten för omställningsstudiestödet ska kunna förändras, förklarar regeringen som ett sätt att säkerställa att omställningsstudiestödet håller jämna steg med utvecklingen av arbetsmarknaden. Regeringen menar att en budget som skulle hållas konstant, skulle resultera i att färre studerande kommer ges möjlighet att studera med omställningsstudiestöd, eftersom tiden successivt kommer göra budgeten mindre i proportion mot pris- och löneutvecklingarna.⁹² För att säkerställa att reformen behåller sin omfattning över tid, gör regeringen bedömningen att de budgeterade utgifterna för omställningsstudiestödet årligen ska räknas om i takt med utvecklingen av den totala lönesumman på den svenska arbetsmarknaden.⁹³

3.3 Målgrupp och kvalificeringsvillkor

Ett av syftena med omställningsstudiestödet är att personer som är i behov av att ställa om på den svenska arbetsmarknaden ska ges möjlighet till det. Stödet ges därför till individer med varaktig anknytning till Sverige, såsom svenska medborgare och under vissa förutsättningar även personer som inte är svenska medborgare men som är bosatta i Sverige.⁹⁴ Vem som är att jämställa med en svensk medborgare bedöms i enlighet med de regler som gäller i studiestödslagen. Exempelvis inkluderar det utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som är bosatta i Sverige i huvudsakligen annat syfte än utbildning. Det inkluderar även personer som inte fått permanent uppehållstillstånd, men som beviljats tidsbegränsade uppehållstillstånd i enlighet med utlänningslagen eller lagen om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå.⁹⁵

⁹² Prop. 2021/22:176, s. 285.

⁹³ Prop. 2021/22:176, s. 285, f. Se även; Ds 2021:18, s. 267.

⁹⁴ 10 - 11 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

⁹⁵ 4 § studiestödslag (1999:1395). Se även; Prop. 2021/22:176, s. 174. Se även; Ds 2021:18, s. 109.

Omställningsstudiestödet har en övre åldersgräns, vilket innebär att lånet får lämnas till och med det kalenderår då den studerande fyller 60 år. Bidragsdelen av stödet för däremot lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 62 år, men begränsas till högst tio veckor från och med det kalenderår då den studerande fyller 61 år. Från år 2026 kommer omställningsstudiebidraget få lämnas till med det kalenderår då den studerande fyller 63 år, med en tio veckors begränsning från och med det kalenderår den studerande fyller 62 år.⁹⁶ Med bakgrund i omställningsstudiestödets syfte, kan stödet inte lämnas till en person som förväntas gå i pension direkt efter avslutade studier. Det finns ingen tydlig nedre åldersgräns för omställningsstudiestödet, men ett av arbetsvillkoren för att beviljas stödet innebär att individen ska ha förvärvsarbetet en längre tid. I praktiken innebär villkoret att omställningsstudiestödet kan ges tidigast från och med det år man fyller 27 år.⁹⁷ Flera remissinstanser, bland annat Saco och Sveriges Kommuner och Regioner, anser att omställningsstudiestödet bör följa antingen LAS-åldern, riktåldern för pension eller de åldrar som anges i de befintliga omställningsavtalen, istället för en egen åldersreglering. Dessa remissinstanser menar att en sådan regleringen skulle innebära smidigare anpassning till den kontinuerliga utvecklingen av arbetsliv och arbetslivsutträde.⁹⁸ Gällande att anpassa den övre åldersgränsen till riktåldern för pension, svarar regeringen att ett sådant system skulle innebära svårigheter eftersom åldersgränserna inom pensionsområdet kontinuerligt justeras. I praktiken skulle en sådan reglering innebära att återbetalningssystemet för omställningsstudiestödet skulle behöva ändras utifrån varje ny riktålder för pension. Regeringen anser att den övre åldersgränsen är väl avvägd eftersom den tar hänsyn till både behovet av offentligt finansierad utbildning, men även samhällets kostnader och utbildningarnas avkastning.⁹⁹

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering skriver i sitt remissvar att det finns risker med att öppna upp lånet för alla som uppnår kvalificeringsvillkoret, eftersom det inte nödvändigtvis kan anses vara samhällsekonomiskt effektivt. Arbetstagare som inte är eller inte riskerar att bli arbetslösa, samt arbetstagare som är nära pension, används som exempel på

⁹⁶ Prop. 2021/22:176, s. 175. Se även; Ds 2021:18, s. 110.

⁹⁷ Prop. 2021/22:176, s. 177. Se även; Ds 2021:18, s. 118.

⁹⁸ Saco. Remissvar. *Omställningsstudiestöd för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963, s. 2. Se även; Sveriges Kommuner och Regioner. Remissvar.

Omställningsstudiestöd- för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18.

Referens/dnr: U2021/02963, s. 2.

⁹⁹ Prop. 2021/22:176, s. 176.

sådana arbetstagare.¹⁰⁰ Vidare skriver CSN i sitt remissvar att regeringen bör överväga att höja den lägsta åldersgränsen från 27 år, till 35, för att undvika att omställningsstudiestödet inte konkurrerar med det reguljära studiemedlet.¹⁰¹ Regeringen delar inte uppfattningen att det skulle vara lämpligt att föra in en sådan nedre åldersgräns. De menar att omställningsstudiestödet enbart kan ges till personer som är väl förankrade på arbetsmarknaden genom de olika avgränsningar som ramar in omställningsstudiestödets målgrupp. Omställningsstudiestödet är menat att användas för personer som är väl förankrade på arbetsmarknaden och som är i behov av vidareutbildning eller omställning. Regeringen menar att det inte kan uteslutas att även yngre personer har ett sådant behov och att det därför vore olyckligt att införa en nedre åldersgräns för stödet.¹⁰²

3.4 Krav på etablering och aktuell förankring på arbetsmarknaden

Omställningsstudiestödets målgrupp ramar in av ett etableringsvillkor och ett aktualitetsvillkor. Etableringsvillkoret innebär att den studerande som beviljas omställningsstudiestöd ska ha förvärvsarbetat i Sverige i genomsnitt 16 timmar per vecka under en kalendermånad. Detta genomsnitt ska i sin tur ha skett i sammanlagt minst 96 månader inom en ramtid om 14 år. Ramtiden beräknas som tidigast från och med kalenderåret då individen fyllde 19 år och avser de 14 år som har föregått dagen då ansökan om omställningsstudiestöd kommit in till CSN.¹⁰³ Aktualitetsvillkoret innebär att omställningsstudiestödet ges till den som har förvärvsarbetat i sammanlagt minst 12 månader inom en ramtid om 24 månader. Villkoret kan även anses uppfyllt i fall där den studerande under kvalificeringstiden haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete. Ramtiden avser de 24 månader som närmast föregått dagen som ansökan om omställningsstudiestöd kommit in till CSN.¹⁰⁴ Om studierna redan påbörjats innan ansökan kommit in till CSN, beräknas ramtiden inom både etablerings- och aktualitetsvillkoret från dagen före studiestarten. Båda villkoren kan även inkludera arbetad tid i ett land inom EES, Förenade kungariket och Schweiz.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Remissvar. *Omställningsstudiestöd Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 2 (6).

¹⁰¹ Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 35 (70).

¹⁰² Prop. 2021/22:176, s. 176.

¹⁰³ 6 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

¹⁰⁴ 6 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

¹⁰⁵ 6 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

Både arbetsförmedlingen och CSN har uttryckt sig frågande till varför en studerande som inte nyligen arbetat, inte ska ha möjlighet att nyttja omställningsstudiestödet. De menar att många arbetslösa som hamnat utanför arbetsmarknaden, tidigare varit mångårigt aktiva inom anställningar.¹⁰⁶ Regeringen förtydligar i propositionen att aktualitetsvillkoret syftar till att säkerställa att omställningsstudiestödet går till individer som vill stärka sin ställning på arbetsmarknaden och som har en förvärvsinkomst att kompensera. Studiestödet ska inte användas som ett sätt att slussa in individer på arbetsmarknaden. Regeringen menar att det finns andra stöd för just den gruppen arbetslösa; bland annat studiestartstödet. Utan aktualitetsvillkoret menar regeringen att studiestödet skulle kunna innebära att stödmottagaren inkluderar långtidsarbetslösa, vilket inte är stödets målgrupp.¹⁰⁷ Den beslutade ramtiden bedöms vara en väl tilltagen tidsrymd för att kunna säkerställa arbetsmarknadsanknytning. Efter 96 månader i arbetslivet anses det kunna finnas behov av att utveckla eller fördjupa sin tidigare utbildning.¹⁰⁸ Kravet på att den sökande har arbetat i genomsnitt minst 16 timmar per vecka, innebär att även individer som arbetat deltid har rätt till omställningsstudiestödet. Detta motiverar regeringen med att hur många timmar en individ arbetar, inte kan vittna om individens utbildningsbehov. Regeringen menar att även deltidsarbetande kan ha ett behov av omställning och utbildning.¹⁰⁹ Flera remissinstanser motsätter sig även regeln att det inte går att tillgodoräkna sig arbetad tid utanför EES, Förenade kungariket och Schweiz. Vissa av dem anser att det bör finnas möjlighet att göra vissa undantag från bestämmelsen, för yrkesverksamma personer som invandrat till Sverige nyligen.¹¹⁰ Lärarnas Riksförbund varnar för att den föreslagna ramtidens längd kan vara svår att leva upp till inom läraryrket. Förbundet menar att ramtiden kan verka hämmande för lärares vilja att fortbilda sig. Istället föreslår Lärarnas Riksförbund en ramtid om fem år. Regeringen anser trots detta att 96 månader är en lämplig tidsram för rätten till

¹⁰⁶ Arbetsförmedlingen. Remissvar. *Yttrande till betänkandet Ds 2021:18 Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 1. f. Se även; Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 38.

¹⁰⁷ Prop. 2021/22:176, s. 185.

¹⁰⁸ Ibid, s. 179.

¹⁰⁹ Prop. 2021/22:176, s. 180. Se även; Ds 2021:18. s. 148.

¹¹⁰ Prop. 2021/22:176, s. 178. Se även; Saco. Remissvar. *Omställningsstudiestöd för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 3.

omställningsstudiestödet, för att kunna säkerställa att omställningsstudiestödet inte konkurrerar med det reguljära studiestödssystemet, samtidigt som arbetsmarknadsanknytningen säkerställs.¹¹¹

3.5 Utbildningar som kan beviljas omställningsstudiestöd

Omställningsstudiestöd lämnas för utbildningar som ger rätt till studiemedel enligt studiestödslagen, vid en läroanstalt i Sverige. Omställningsstudiestödet lämnas med andra ord för godkända utbildningar och som orienteringskurs inom kommunal vuxenutbildning.¹¹² I studiestödslagen står det att studiemedel för utbildningar får lämnas till de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen.¹¹³ Utöver de utbildningarna som ger rätt till studiemedel enligt studiestödslagen, kan omställningsstudiestödet även ges för utbildningar som finansieras av en omställningsorganisation.¹¹⁴ Utbildningen måste omfatta minst en veckas heltidsstudier.¹¹⁵ Det går att utläsa en undantagsregel gällande de utbildningars som omställningsstudiestödet lämnas för, som skiljer sig från övriga studiemedel. Ett sådant undantag är att det inte går att få omställningsstudiestöd för utbildning som inte bedöms bidra till att stärka den studerandes ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. För en sådan utbildning går det enbart att få stödet om det finns särskilda skäl. Det finns även ett undantag som innebär att utbildningarnas längd får vara högst 80 veckor för studerande under 40 år. Inte heller studier utomlands kan ge möjlighet till omställningsstudiestödet. Detta beror på att det finns en bedömning av att riskerna för missbruk av systemet är högre vid studier utomlands och att det skulle komplicera den redan omfattande prövningen gällande stödet.¹¹⁶

Diskussioner har förts gällande förbudet mot att omställningsstudiestödet ges för utlandsstudier. Flera remissinstanser menar att förbudet i huvudsak kommer få konsekvenser för akademiker, eftersom akademikers utbildningar mitt i arbetslivet ofta sker på hög nivå och då även vanligare genomförs i andra länder än Sverige. Högspecialiserade utbildningar kan i vissa situationer vara av sådan art att de enbart anordnas utanför Sverige. Vissa remissinstanser gör även invändningar mot att regeringen uttrycker att utlandsutbildningar inte har en koppling till svensk

¹¹¹ Prop. 2021/22:176, s. 179. f.

¹¹² 3 kap. 2 § studiestödslag (1999:1395). Se även; Prop. 2021/22:176, s. 187. f. Se även; Ds 2021:18. s. 131.

¹¹³ 3 kap. 2 § studiestödslagen.

¹¹⁴ Prop. 2021/22:176, s. 201. Se även; Ds 2021:18. s. 133.

¹¹⁵ Prop. 2021/22:176, s. 193. Se även; Ds 2021:18. s. 135.

¹¹⁶ Prop. 2021/22:176, s. 189. Se även; Ds 2021:18. s. 132.

arbetsmarknad. Istället menar remissinstanserna att utlandsutbildningar kan tillföra värdefull kompetens på den svenska arbetsmarknaden, samt främja kvalitetsutveckling inom svenska utbildningars internationalisering. Ett par remissinstanser lyfter förslaget att omställningsstudiestödet möjligtvis skulle kunna ges till vissa utbildningar, då i form av utbildningar inom bristyrken eller för utbytesstudier. Regeringen svarar att sådana undantag inte skulle vara med EU-rätten, eftersom det skulle innebära en inskränkning i rätten att röra sig fritt inom EU. Även CSN motsätter sig att omställningsstudiestödet ska kunna ges för utlandsstudier. CSN konstaterar i sitt remissvar att det dels vore ogenomförbart ur ett förvaltningsperspektiv, men även rättssäkert ohållbart.¹¹⁷

Det finns inte heller möjlighet att ta ett merkostnadslån inom ramen för omställningsstudiestödet, eftersom lånet redan anses vara mer generöst i relation till ordinarie studiemedel samt att den studerades anknytning till arbetsmarknaden ger den studerande möjlighet att betala för eventuella merkostnader på egen hand.¹¹⁸ I sitt remissvar skriver CSN att den borttagna möjligheten att ta ett merkostnadslån tillsammans med omställningsstudiestödet, kan försvåra studier vid sådana utbildningar som har undervisningsavgifter eller utbildningar som har fysiska träffar på annan ord än den studerandes hemort.¹¹⁹ I propositionen svarar regeringen på invändningen genom att konstatera att omställningsstudiestödet är så pass generöst att individen ges en större möjlighet att bekosta merkostnader, än vad det ordinarie studiemedlet kan anses göra. Regeringen skriver även att en stor del av de utbildningar som finns i Sverige är kostnadsfria och att omställningsorganisationerna kan komma att bekosta utbildningar som har en undervisningsavgift. Av dessa anledningar anser inte regeringen att det är lämpligt att ge möjlighet till merkostnadslån för studerande som använder omställningsstudiestödet.¹²⁰

Lärosäten och högskolor har riktat viss kritik angående finansieringen av stödet. Karin Åmossa, samhällspolitisk chef för Sverige universitetslärare och forskare (Sulf) beskriver att det finns bekymmer kring att lärosätena inte tillförts några extra medel i samband med införandet av

¹¹⁷ Prop. 2021/22:176, s. 190. Se även; Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 38.

¹¹⁸ Prop. 2021/22:176, s. 189.

¹¹⁹ Prop. 2021/22:176, s. 189. Se även; Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 41.

¹²⁰ Prop. 2021/22:176, s. 189.

omställningsstudiestödet. Hon poängterar att utan en tillskjutning av budget till svenska lärosätena, så går det inte heller att utbilda fler studenter. Konsekvensen blir att olika studerande grupper tvingas konkurrera med varandra, där de studenter som söker utbildningar med omställningsstudiestöd, konkurrerar med studerande med reguljära studiemedel. Karin Åmossa beskriver situationen som en slags utträngningseffekt, där en del studenter inte kommer få plats på utbildningar. Universiteten och högskolorna har bett om information gällande vilka utbildningar som de sökande är intresserade av, för att kunna försöka möta efterfrågan. Eftersom första terminen med möjlighet till omställningsstudiestöd ännu inte passerat, är den nuvarande datan alltför ospecificerad för att kunna ges till lärosätena.¹²¹

3.6 Övre gräns för utbildningens längd

Rätten till omställningsstudiestödet och de tillhörande reglerna kring studietidens längd skiljer sig åt beroende på åldern på den som söker omställningsstudiestödet. Stödet lämnas för utbildningar som motsvarar högst 80 veckor till och med det år som den studerande fyller 39 år. Därefter finns det ingen begränsning för utbildningslängden.¹²² Beslutet om att införa en avgränsning gällande utbildningarnas längd för en viss åldersgrupp, menar regeringen är ett ytterligare sätt att säkerställa att omställningsstudiestödet inte överlappar de redan befintliga stödformerna. Regeringen menar att det är lämpligt att avgränsa omställningsstudiestödets målgrupp på en mängd olika sätt, för att säkerställa att stödet inte lämnas för utbildningar som andra studiestöd kan lämnas för.¹²³ Flera remissinstanser tillstyrker att det är viktigt att göra åldersmässiga avgränsningar gällande möjligheten att nyttja omställningsstudiestödet.¹²⁴ Oavsett utbildningens längd, lämnas omställningsstudiestödet alltid för högst 44 veckors heltidsstudier.¹²⁵

I propositionen motiveras valet av 80 heltidsveckor med att flera samhällsviktiga utbildningar kan omfattas i en sådan tidsavgränsning. Som exempel på sådana utbildningar nämns att en utbildning för att bli specialistsjuksköterska motsvarar 50 veckors heltidsstudier, samt att barnmorskeexamen och KPU för lärarexamen ryms inom studier om 80 veckor. Även

¹²¹ De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd. *Arbetsvärlden*. 2022-12-06. [De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd - Arbetsvärlden](#) (Hämtad: 2023-04-04).

¹²² 14 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

¹²³ Prop. 2021/22:176, s. 169. Se även; Ds 2021:18. s. 14.

¹²⁴ Prop. 2021/22:176, s. 194.

¹²⁵ 21 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

masterexamen för högskolestudier går att genomföra under 80 veckor. I propositionen står det även att utbildningar inom regionalt yrkesvux i komvux omfattas i 80-veckorsspannet, vilket inkluderar utbildningar där det råder stor brist på utbildad personal. Däribland ingår utbildningar till elektriker, mekaniker och anläggningsförare som ingår i ett så kallat yrkespaket.¹²⁶ CSN skriver i sitt remissvar att 80-veckorsbegränsningen riskerar resultera i att studerande som läser länge utbildningar inte kommer att avsluta utbildningen.¹²⁷ Regeringen svarar att det inte är motiverat att tillåta yngre studerande att nyttja längre utbildningar än 80 veckor, eftersom omställningsstudiestödet är så pass förmånligt och att det, trots en övre tids- och åldersgräns, kommer kunna erbjuda omställning i yrkeslivet i mycket stor utsträckning. För de som har ett större utbildningsbehov och för yngre personer, hänvisar regeringen till de ordinarie studiemedel som finns tillgängliga. Regeringen menar även att en övre gräns för längden på utbildningar som omställningsstudiestödet kan ges för, utgör en lämplig avgränsning för stödet.¹²⁸

3.7 Utbildningen ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov

I enlighet med parternas principöverenskommelse föreslås i propositionen ett krav på att utbildningen ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.¹²⁹ Det förekommer omfattande diskussioner i propositionen angående hur en sådan bedömning ska kunna genomföras. Regeringen menar att olika utbildningar kan stärka olika personers ställning på arbetsmarknaden och att bedömningen därför ska göras genom en prövning utifrån varje persons egna situation och förutsättningar. I detta ingår att undersöka den enskildes tidigare utbildning, kunskap och arbetslivserfarenhet. Regeringen förtydligar att utbildningen både ska kunna stärka personens ställning inom sitt nuvarande arbetsområde, men även på andra arbetsområden för att kunna söka nya arbeten. Samtidigt menar de att utbildningar som är av självförverkligande karaktär eller hobby inte ska kunna ge rätt till omställningsstudiestödet.¹³⁰ Regeringen menar att denna individuella bedömning är väl lämpade för omställningsorganisationerna och att det är deras ansvar att göra

¹²⁶ Prop. 2021/22:176, s. 169. f. Se även; Ds 2021:18. s. 138.

¹²⁷ Centrala studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 42.

¹²⁸ Prop. 2021/22:176, s. 196. Se även; Ds 2021:18. s. 137.

¹²⁹ 15 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Prop. 2021/22:176, s. 201. Se även; Ds 2021:18. s. 140.

¹³⁰ Prop. 2021/22:176, s. 202. Se även; Ds 2021:18. s. 142.

utlåtande om detta. Detta med bakgrund i omställningsorganisationernas goda kunskaper om arbetsmarknaden på såväl nationell som regional nivå. Umeå universitet har uttryckt att kravet kan utgöra en inskränkning på studenternas utbildningsval, eftersom regeringen härigenom sätter en riktning på vilka utbildningar som kan komma att bedömas som godkända för stöd. Kritikerna menar att studenternas egna drömmar och motivation kan utgöra en grund för innovation och användbarhet även utanför arbetsmarknadens behov.¹³¹ Regeringen svarar genom att mena att de studerande fortsatt har samma möjlighet att välja utbildning fritt, men att det är frågan om individens val av att nyttja omställningsstudiestödet som påverkas. De konstaterar att de förändringar som eventuellt kan komma genom stödet, dvs att utbildningssamordnare på sikt kan komma att behöva möta omställningsstuderandes utbildningsbehov, ingår i lärosätenas nuvarande uppdrag att dimensionera utbildningsutbudet utifrån efterfrågan och behov.¹³²

Enligt propositionen ska bedömningen göras utifrån arbetsmarknadens behov på såväl regional som nationell nivå, eller utifrån en kombination av de båda, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. I bedömningen har detta även särskild betydelse eftersom utbildningen syftar till att stärka personens kompetens på nya arbetsområden. Vid sådana bedömningar bör det beaktas om det är rimligt att utbildningen kan öka möjligheten att söka nytt arbete och om det är möjligt att etablera sig inom det nya arbetsområdet efter att utbildningens avslutats. På arbetsområden där det råder hård konkurrens och överetablering kan det med andra ord vara svårare att få rätt till omställningsstudiestödet. Samtidigt menar regeringen att det är viktigt att det även går att få stödet på sådana arbetsområden, och det har därför gjort möjligt att få omställningsstudiestödet om den studerande redan har en grundutbildning eller arbetar inom ett sådant arbetsområde. Även i dessa fall måste dock arbetsmarknadens behov beaktas och en bedömning måste göras gällande huruvida utbildningen kan antas öka möjligheten att vara verksam inom området.¹³³

Vid särskilda skäl kan omställningsstudiestödet beviljas för utbildningar även utan beaktande av arbetsmarknadens behov. CSN har uttryckt funderingar gällande vad sådana särskilda skäl möjligen skulle kunna utgöra. Regeringen svarar med att det inte är lämpligt att ange i vilka fall

¹³¹ Umeå universitet. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 2.

¹³² Prop. 2021/22:176, s. 203. Se även; Ds. 2021:18. s. 303.

¹³³ Prop. 2021/22:176, s. 203. Se även; Ds. 2021:18. s. 303.

omställningsstudiestödet får lämnas utan beaktande av arbetsmarknadens behov. Istället räcker det att uttrycka att det finns särskilda skäl i lagen, så att bedömningen görs i varje enskilt fall enligt regeringen.¹³⁴

Regeringen anser även att det i vissa situationer inte ska vara möjligt att få omställningsstudiestöd beviljat, trots att det går att anta att utbildningen skulle stärka den enskildes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande till arbetsmarknadens behov. I propositionen exemplifieras en sådan situation som när utbildningen enbart är menad att möta en specifik arbetsgivares kompetensbehov. I sådana fall bedöms utbildningen enbart vara till nytta för den specifika arbetsgivaren och stärker inte den studerandes ställning på något annat sätt, vare sig på det aktuella arbetsområdet eller på arbetsmarknaden i övrigt. Det ska inte heller vara möjligt att få stödet för sådan utbildningen som arbetsgivaren till den studerande bör tillhandahålla för att arbetstagaren ska kunna utföra sina arbetsuppgifter. Omställningsstudiestödet får inte heller ges till någon som vill gå en utbildning som denne individ redan har ett slutbetyg, examensbevis eller annat utbildningsbevis för. Det kan inte heller ges för en utbildning som har ett likvärdigt kunskapsinnehåll med en sådan utbildning. Om det går att göra bedömningen att kunskapsinnehållet i en utbildning som den studerande redan har examen från har förändrats påtagligt sedan individen genomgick den, så ska detta inte utgöra ett hinder för att få rätt till omställningsstudiestödet. Omställningsstudiestödet kan även ges för att slutföra en sedan tidigare påbörjad utbildning, förutsatt att individen uppfyller de övriga krav som finns för att få omställningsstudiestödet.¹³⁵

I regeringsskiftet 2022 har Tidöavtalet redan hunnit strama åt betydelsen av *arbetsmarknaden behov* ytterligare, genom sina skrivningar om det nya omställningsstudiestödet. I Tidöavtalet står det “Omställningsstödet, som är en följd av parternas överenskommelse, ska förvaltas på så sätt att det används till utbildningar med hög efterfrågan på arbetsmarknaden och därmed motverkar kompetensbrist och stärker näringslivets konkurrenskraft.”¹³⁶ Genom statistiken som CSN tagit fram under vårterminen 2023, går det att utläsa att omställningsstudiestödet i stor omfattning

¹³⁴ Prop. 2021/22:176, s. 204. Se även; Ds. 2021:18. s. 14.

¹³⁵ Prop. 2021/22:176, s. 204. Se även; Ds. 2021:18. s. 14.

¹³⁶ Tidöavtalet. *Överenskommelse för Sverige mellan Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna*, 2022. *Tidöavtalet – Överenskommelse för Sverige*, s. 57.

riktats mot bristyrken. Exempelvis har en stor del av stödet beviljats för utbildningar inom skola, vård och omsorg.¹³⁷ Till följd av CSN tolkning av uttrycket *arbetsmarknadens behov*, har kritiska röster höjts om att rekvisitet riskerar att rikta omställningsstudiestödet mot bristyrken. Patrik Nilsson, samhällspolitisk chef på Akavia, är negativt till att omställningsstudiestödet i sin tillämpning blir en arbetsmarknadspolitisk åtgärd, istället för en möjlighet till omställning på arbetsmarknaden. I samband med att CSN har presenterat statistiken över de utbildningar som getts bifall för omställningsstudiestödet, menar Patrik Nilsson att fokuset på bifallen ligger mer på att underlätta arbetsmarknadens kortsiktiga behov, än att främja individers möjlighet till omställning. Patrik Nilsson säger i ett uttalande att omställningsstudiestödet inte är menat att användas som ett rätt att tillgodose samhällets behov av poliser och vårdpersonal, utan att framtidens arbetsmarknad kräver bred och djup kompetens som sträcker sig bortom arbetsmarknadens nuvarande behov.¹³⁸

Kritik har även riktats mot att den statistik som CSN publicerat är otillräcklig för att kunna utvärdera reformen. Det centrala fackförbundet TCO, uttryckte i början av mars 2023 i ett brev till utbildningsminister Mats Persson, behov av att utveckla statistiken kring omställningsstudiestödet.¹³⁹ I statistiken som finns tillgänglig angående omställningsstudiestödet från CSN, begränsas statistiken till de studerandes sektor, ålder, utbildningsbakgrund, kön och den beviljade utbildningens nivå och typ av utbildning.¹⁴⁰ TCO skriver att den statistik gällande utbildningsnivå och typ av utbildning som omställningsstudiestödet beviljats för, ligger i linje med de undersökningar som tjänstemäns utbildningsbehov som TCO genomfört.¹⁴¹ Samtidigt riktar TCO mot att informationen som presenterats inte räcker för att utvärdera reformen. Bland annat skriver de att det behöver presenteras information om hur många som fått avslag på sina

¹³⁷ Centrala studiestödsnämnden. *Statistiskt om omställningsstudiestöd maj 2023. Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023*. 2023-05-15. (Hämtad: 2023-05-15). Se även; Publikt. *Vårdstudier vanliga val vid omställning*. 2023-02-02. *Vårdstudier vanligt val vid omställning | Publikt* (Hämtad: 25-04-2023). Se även; Socialstyrelsen. *Större efterfrågan än tillgång på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom flera områden*. 2021-02-24. *Större efterfrågan än tillgång på legitimerade hälso* (Hämtad: 2023-04-22).

¹³⁸ Via TT. Akavia: "Omställningsstudiestödet får inte bli en arbetsmarknadspolitisk åtgärd". 2023-01-27. *Akavia: "Omställningsstudiestödet får inte bli en arbetsmarknadspolitisk åtgärd"* (Hämtad: 2023-04-25).

¹³⁹ TCO. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd*. 2023-03-23. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd* (Hämtad: 2023-04-25).

¹⁴⁰ Se även; Centrala studiestödsnämnden. *Statistiskt om omställningsstudiestöd maj 2023. Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023*. 2023-05-15. (Hämtad: 2023-05-15).

¹⁴¹ TCO. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd*. 2023-03-23. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd* (Hämtad: 2023-04-25).

ansökningar och framför allt varför avslag getts. För att på sikt kunna utvärdera reformen och den trygghet som omställningsstudiestödet är menat att innebära för individen, behöver arbetsmarknadens parter kunna undersöka vilka grupper som får avslag på sin ansökan för att utbildningen inte bedöms stärka individens ställning på arbetsmarknaden. TCO riktar även kritik mot att i presentationen av de 20 vanliga utbildningar för bifallsbeslut, så redovisas inte fristående kurser på eftergymnasial nivå. Detta trots att sådana kurser är en betydande del av utbildningsutbudet som är tänkt att stöttas av omställningsstudiestödet.¹⁴² Den statistik som redovisas ger inte heller någon bild av framtidens utbildningsbehov, vilket efterfrågats av lärosäten i samband med införandet av lagen om omställningsstudiestöd, för att kunna planera verksamheten i enlighet med de behov de nya studerande har.¹⁴³ I regleringsbrevet för universitet och högskolor 2023 uttrycktes en politisk förväntan på att lärosätena ska redovisa hur de utvecklat sitt utbildningsutbud för att stärka utbildningstillgången i relation till omställningen och det livslånga lärandet.¹⁴⁴ Samtidigt är den presenterade statistiken inte tillräcklig för att lärosätena ska kunna utveckla utbildningsutbudet. TCO menar att CSN omgående bör få i uppdrag att leverera användbar statistik för utvärdering.¹⁴⁵

3.8 Stödets storlek

Omställningsstudiestödet är ämnat att vara ett realistiskt alternativt för att finansiera sina studier. För att underlätta för arbetstagare att ta steget till studier, ska stödet lämnas med ett belopp som kan begränsa studiernas privatekonomiska konsekvenser. Regeringen anser därför att stödbeloppet ska beräknas enligt en inkomstbortfallsprincip. Storleken på beloppen beräknas utifrån de inkomster stödmottagaren normalt haft i ett fall då personen inte börjat studera.¹⁴⁶ Bidraget motsvarar 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, med ett maxbelopp om

¹⁴² TCO. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd*. 2023-03-23. [CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd](#) (Hämtad: 2023-04-25).

¹⁴³ Prop. 2021/22:176, s. 203.

¹⁴⁴ Regleringsbrevet för universitet och högskolor 2023, punkt 1.

¹⁴⁵ TCO. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd*. 2023-03-23. [CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd](#) (Hämtad: 2023-04-25).

¹⁴⁶ Prop. 2021/22:176, s. 217. Se även; Ds 2021:18. s. 169. ff.

5143 kronor per vecka under år 2023.¹⁴⁷ Vissa omställningsorganisationer kan erbjuda ett kompletterande bidrag.¹⁴⁸

Omställningsstudiestödet är menat att kompensera för den studerandes inkomstbortfall. Utgångspunkten för beräkningen av inkomstbortfallet är den årliga inkomst som har bestämts av Försäkringskassan på begäran av CSN. Försäkringskassan beräknas den årliga inkomsten genom att bestämma sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Den årliga inkomsten för en studerande bestäms på samma sätt som den sjukpenninggrundande inkomsten, dvs i enlighet med de bestämmelser som finns i socialförsäkringsbalken. För studenter som saknar SGI, bestämmer Försäkringskassan den årliga inkomsten baserat på inkomster från förvärvsarbete. Detta sker inom EES, i Förenade kungariket och i Schweiz. Den årliga inkomsten bestäms med utgångspunkt i förhållandena vid tidpunkten för ansökan lämnats till CSN, dock tidigare tre månader innan och senast dagen före studiestarten. Vid en ny ansökan fyra månader efter uppehåll från studier som tidigare gett omställningsstudiestöd, ska en ny årlig inkomst användas som grund för beslut.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Centrala studiestödsnämnden. *Vad är omställningsstudiestöd och vem kan få det?* 2023-05-19. [Vad är omställningsstudiestöd och vem kan få det? - CSN](#) (Hämtad: 2023-05-19).

¹⁴⁸ Se exempelvis; Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 2 tredje stycket. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap 2. § 2 tredje stycket.

¹⁴⁹ Prop. 2021/22:176, s. 217. Se även; Ds 2021:18. s. 153. ff.

4. Kompletterande bestämmelser genom omställningsavtalen och den offentliga omställningsorganisationen

4.1 Huvudavtalen och kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare

Sedan flera decennier tillbaka har det funnits arbetsmarknadsetablerade omställningsavtal som kompletterat bestämmelserna i lagen om anställningsskydd vid uppsägning på grund av arbetsbrist.¹⁵⁰ Omställningsavtalen har funnits i syfte att underlätta omställning i arbetslivet för individer som blivit uppsagda eller som behöver utbildning. Exempelvis innehåller avtalen bestämmelser om vägledning och rådgivning gällande studier, samt stöd för omställning i en situation då arbetstagaren behöver hitta ett nytt arbete. De kollektivavtalade stiftelser som arbetar med omställningsavtalen, kallas omställningsorganisationer.¹⁵¹

Som en del av reformen av arbetsrätten infördes år 2022 nya omställningsavtal mellan Svenskt Näringsliv och PTK, samt Svenskt Näringsliv och LO.¹⁵² En förutsättning för att avtalen skulle slutas var att principöverenskommelsen mellan arbetsmarknaden trädde i kraft.¹⁵³ Omställningsavtalen finns i ett särskilt kapitel av Huvudavtalen om trygghet, omställning och anställningsskydd för arbetare.¹⁵⁴ Huvudavtalen kompletterar och ersätter delar av den nya lagen om anställningsskydd. Exempelvis innehåller huvudavtalen utvidgade möjligheter till omställningsstudiestöd, både i form av utbildningsutbud och ersättning.¹⁵⁵ De centrala LO-organisationer som inte antagit huvudavtalet kan istället anta kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare (OMF).¹⁵⁶ Alla PTK-förbund antog huvudavtalet, vilket

¹⁵⁰ Källström och Malmberg. *Anställningsförhållandet: Inledning till den individuella arbetsrätten*. s. 177.

¹⁵¹ TRR Trygghetsrådet. *TRR: Om oss*. [TRR: Om oss](#) (Hämtad: 2023-05-11). Se även; TSL Trygghetsfonden. *Omställningsorganisationer i Sverige*. [Omställningsorganisationer i Sverige | Hjälpa till jobb - Trygghetsfonden TSL](#). (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁵² Se; Huvudavtalen om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och LO respektive PTK.

¹⁵³ Medlingsinstitutet. *Vem har avtalat med vem?* 2023-03-10. [Vem har avtalat med vem? - Medlingsinstitutet](#) (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁵⁴ Källström och Malmberg. *Anställningsförhållandet: Inledning till den individuella arbetsrätten*. s. 177. Se avtalet; Kollektivavtal om omställningsförsäkring för arbetare, 2022.

¹⁵⁵ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 2. 3 st. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 2. 3 st.

¹⁵⁶ 5 § förhandlingsprotokollet i huvudavtalet mellan Svenskt Näringsliv och LO. Se avtalet; Kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare, 2022.

innebär att det inte finns något liknande avtal mellan PTK och Svenskt Näringsliv.¹⁵⁷ OMF utgör en något mindre omfattande omställningsöverenskommelse än de överenskommelser som finns i huvudavtalen.¹⁵⁸ Huvudavtalen och OMF tillämpas från och med den 1 oktober 2022, i samband med att bestämmelserna i lagen om omställningsstudiestöd började gälla.¹⁵⁹

Trygghetsrådet TRR är den omställningsorganisation som arbetar på uppdrag av Svenskt Näringsliv och PTK. Trygghetsrådet TRR administrerar och verkställer det omställningsavtal som slutits mellan parterna.¹⁶⁰ Avtalet mellan Svenskt Näringsliv och LO finansieras och tillhandahålls istället av Trygghetsfonden TSL. Både TRR och TSL drivs utan vinstintresse och finansieras genom att de anslutna företagen betalar in en avgift som beräknas av en viss procentsats av lönesumman.¹⁶¹ Det går även att ansluta sig till TRR och TSL trots att man inte är medlemmar i arbetstagarorganisationer som tillhör Svenskt Näringsliv, om företaget istället upprättar ett hängavtal med berörd arbetstagarorganisation.¹⁶² De nya huvudavtalen inom den privata sektorn och dess motsvarande överenskommelser inom den offentliga sektorn, innebär att den större delen av den svenska arbetsmarknaden täcks av omställningsavtal och har anpassats till arbetsrättsreformen.¹⁶³ Arbetsgivaralliansen, Svensk scenkonst, Svenskt Näringsliv och Femia har anslutit sig till huvudavtalet med PTK och Svenskt Näringsliv och Fermia har anslutit sig till huvudavtalet med LO.¹⁶⁴ De LO-förbund som valt att ansluta sig till OMF är Byggarbetareförbundet, GS-facket, Handelsanställdas förbund, Transportarbetareförbundet, Livsmedelsarbetareförbundet och Musikerförbundet.¹⁶⁵

¹⁵⁷ Medlingsinstitutet. *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022*. [Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022](#). s. 17. (Hämtad: 2023-05-15).

¹⁵⁸ Medlingsinstitutet. *Vem har avtal med vem?* 2023-03-10. [Vem har avtal med vem? - Medlingsinstitutet](#) (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁵⁹ Se förordet till huvudavtalen om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och LO respektive PTK.

¹⁶⁰ TRR Trygghetsrådet. *TRR: Om oss*. [TRR: Om oss](#) (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁶¹ Källström och Malmberg. *Anställningsförhållandet: inledning till den individuella arbetsrätten*. s. 177.

¹⁶² *Ibid.* s. 178.

¹⁶³ Medlingsinstitutet. *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022*. [Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022](#). s. 23. (Hämtad 2023-05-12).

¹⁶⁴ *Ibid.* s. 19. (Hämtad 2023-05-12).

¹⁶⁵ *Ibid.* s. 22. (Hämtad 2023-05-12).

4.2 Kompetensstödet i huvudavtalen och OMF

I huvudavtalen finns bestämmelser om ett kompetensstöd som avser åtgärder som kan användas för arbetstagare som befinner sig mitt i arbetslivet för att stärka arbetstagarens framtida ställning på arbetsmarknaden.¹⁶⁶ Ett sådant kompetensstöd kan exempelvis bestå av rådgivning, vägledning, köpt utbildning, ett kortvarigt studiestöd eller ett kompletterande studiestöd.¹⁶⁷ Fyra av dessa stödåtgärder har en anknytning till omställningsstudiestödet; kompletterande studiestöd, kortvarigt studiestöd, yttranden från omställningsorganisationen och utbildningar som finansieras av omställningsorganisationen.¹⁶⁸ Genom kompetensstödet kan arbetstagaren få tillgång till ett vägledningssamtal där det exempelvis kan beslutas att arbetstagaren ska ansöka om ett omställningsstudiestöd för en utbildning som kan antas stärka dennes ställning på arbetsmarknaden. Vägledaren på TRR eller TSL kan då skriva en motivering till CSN, där det motiveras hur utbildningen kan komma att stärka arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden.¹⁶⁹ I samband med att omställningsstudiestödet beviljas, kan då ersättningen från CSN kompletteras med det kompletterande studiestödet från omställningsorganisationerna. För utbildningar som ger rätt till omställningsstudiestöd, men som är kortare än fem dagar, går det att få ett kortvarigt studiestöd genom omställningsorganisationerna.¹⁷⁰ Utöver de utbildningarna som ger rätt till studiemedel enligt studiestödslagen, kan omställningsstudiestödet även ges för utbildningar som finansieras av en omställningsorganisation. Detta innebär att omställningsorganisationerna köper in en utbildning, som CSN sedan tillhandahåller omställningsstudiestöd för.¹⁷¹

Umeå Universitet har invänt mot att omställningsorganisationerna ansvar över att bedöma vilka utbildningar som är lämpliga för omställningsstudiestödet, med motiveringen att omställningsorganisationernas roll skulle kunna utgöra en inskränkning på studenternas

¹⁶⁶ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 4. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 3.

¹⁶⁷ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 2. 3 st. Huvudavtalet mellan PTK och Svensk Näringsliv kap. 2 § 2. 3 st.

¹⁶⁸ TRR Trygghetsrådet. *Sök omställningsstudiestöd med TRR - gör så här*. [Sök omställningsstudiestöd med TRR](#) (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁶⁹ 38 § lagen om omställningsstudiestöd. Se även; TSL Trygghetsfonden. *Yttrande till CSN. Yttrande till CSN | Hjälp till jobb - Trygghetsfonden TSL* (Hämtad: 2023-05-23). Se även; TRR Trygghetsrådet. *Sök omställningsstudiestöd med TRR - gör så här*. [Sök omställningsstudiestöd med TRR](#) (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁷⁰ TSL Trygghetsfonden. *Dina möjligheter till ekonomiskt stöd under utbildning*. [Ekonomiskt stöd under utbildning | Hjälp till jobb - Trygghetsfonden TSL](#) (Hämtad: 2023-05-23). Se även; TRR Trygghetsrådet. *TRRs studiestöd*. [TRR: TRRs studiestöd](#) (Hämtad: 2023-05-11).

¹⁷¹ 5 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

utbildningsval.¹⁷² Regeringen svarade att individen har lika stor möjlighet att välja utbildning som tidigare, men att reformen på sikt skulle kunna innebära att utbildningssamordnare kan behöva förändra utbildningsutbudet för att möta de nya omställningsstuderandes behov. Detta menar regeringen ligger inom lärosätenas nuvarande uppdrag.¹⁷³

Kompetensstödet som finns tillgängligt genom OMF avser åtgärder som stärker arbetstagarens framtida ställning på arbetsmarknaden. I kompetensstödet ingår rådgivning och vägledning, samt kort utbildning.¹⁷⁴ Vad som utgör en kort utbildning och hur en kort utbildning skiljer sig åt från de utbildningar som omställningsorganisationerna kan finansiera genom huvudavtalet, definieras inte i OMF. De bestämmelser om kompletterande och kortvarigt studiestöd som återfinns i huvudavtalen, har ingen motsvarighet i OMF.¹⁷⁵ I förhållande till omställningsstudiestödet innebär bestämmelserna att arbetstagare som omfattas av OMF endast har rätt till att få ett yttrande från omställningsorganisationen till CSN och finansiering av kort utbildning som i sin tur kan beviljas omställningsstudiestöd.

4.3 Kompletterande och kortvarigt studiestöd

Ersättningen för kompletterande och kortvarigt studiestöd i huvudavtalen, delas ut genom Trygghetsfonden TSL och Trygghetsrådet TRR.¹⁷⁶ Det är omställningsorganisationerna som prövar vem som har rätt till studiestödet.¹⁷⁷ Det kompletterande studiestödet bygger på CSN:s omställningsstudiestöd, men innebär att omställningsorganisationerna fyller ut bidragsdelen av omställningsstudiestödet, upp till 80 procent av individens inkomst upp till 5,5 inkomstbasbelopp per år. Året 2023 innebär det en inkomst på ungefär 34 000 kronor per månad. För individer med en högre lön än 34 000 kronor, går det att istället få upp till 65 procent av inkomsten, upp till ett tak på 12 inkomstbasbelopp per år. År 2023 motsvarar detta en inkomst på 74 300 kronor per

¹⁷² Umeå universitet. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963. s. 2.

¹⁷³ Prop. 2021/22:176, s. 202.

¹⁷⁴ Källström och Malmberg. *Anställningsförhållandet: inledning till den individuella arbetsrätten*. s. 178. Se även; Jfr. Kollektivavtalet om omställningsförsäkring för arbetare kap. 2 § 2 andra stycket

¹⁷⁵ Jfr. Huvudavtalen om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och LO respektive PTK.

¹⁷⁶ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 2 tredje stycket. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 2 tredje stycket.

¹⁷⁷ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 9. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 8.

månad.¹⁷⁸ Det kompletterande studiestödet ges för utbildningar som är längre än en veckas heltidsstudier, men som inte uppgår över 44 veckors heltidsstudier. Vidare ges det kompletterande studiestödet under högst 30 kalendermånader då det används till deltidstudier. Studietakten på deltidstudier måste vara lägst 20%.¹⁷⁹ Ersättningen är ett bidrag och behöver inte återbetalas.¹⁸⁰

I huvudavtalen beskrivs att det kompletterande studiestödet kan ges för de utbildningar som är godkända för omställningsstudiestödet.¹⁸¹ Samtidigt står det att utbildningar som är företagsspecifika för kompetensutveckling inom arbetstagarens arbetsplats inte finansieras av Trygghetsfonden TSL och Trygghetsrådet TRR. Det finns vissa kvalifikationskrav för att arbetstagaren ska ha rätt till kortvarigt eller kompletterande studiestöd. Dessa är bland annat det etableringsvillkor och aktualitetsvillkor som gäller för omställningsstudiestödet.¹⁸² Utöver kvalifikationsvillkoren ovan, kräver även det kompletterande studiestödet att arbetstagaren har fått sin ansökan om omställningsstudiestödet beviljat från CSN.¹⁸³ Det kompletterande studiestödet kan därför beaktas som ett komplement till omställningsstudiestödet.¹⁸⁴ Vid en sådan ansökan ska TSL på arbetstagarens begäran ge CSN ett yttrande om huruvida utbildningen kan komma att stärka den anställdes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.¹⁸⁵ I enlighet med lagen om omställningsstudiestöd, ska ett sådant yttrande vara styrande för det beslut som CSN fattar om omställningsstudiestödet.¹⁸⁶

¹⁷⁸ TRR Trygghetsrådet. *Sök omställningsstudiestöd med TRR - gör så här*. [Sök omställningsstudiestöd med TRR](#) (Hämtad: 2023-05-11). Se även; TSL Trygghetsfonden. *Dina möjligheter till ekonomiskt stöd under utbildning. Ekonomiskt stöd under utbildning | Hjälptilljobb - Trygghetsfonden TSL* (Hämtad: 2023-05-23).

¹⁷⁹ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 8. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 7.

¹⁸⁰ TRR Trygghetsrådet. *Sök omställningsstudiestöd med TRR - gör så här*. [Sök omställningsstudiestöd med TRR](#) (Hämtad: 2023-05-11). Se även; TSL Trygghetsfonden. *Dina möjligheter till ekonomiskt stöd under utbildning. Ekonomiskt stöd under utbildning | Hjälptilljobb - Trygghetsfonden TSL* (Hämtad: 2023-05-23).

¹⁸¹ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 9 andra stycket. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 8.

¹⁸² Jfr. 6 § 1 lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 5. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 4.

¹⁸³ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 9. Se även; Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 8.

¹⁸⁴ Källström och Malmberg. *Anställningsförhållandet: inledning till den individuella arbetsrätten*. s. 178.

¹⁸⁵ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 9. Se även; Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 8. Se även; 15 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

¹⁸⁶ 33 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd.

Trygghetsfonden TSL och Trygghetsrådet TRR ger även rätt till ett kortvarigt studiestöd för utbildningar som är kortare än fem dagar.¹⁸⁷ Det kortvariga studiestödet är menat att användas för utbildningar som inte ger rätt till omställningsstudiestödet i enlighet med lagen om omställningsstudiestöd på grund av sin korta omfattning. Ett kortvarigt studiestöd i huvudavtalen ges för utbildningar som uppgår till högst 4 dagar. Vad gäller ersättning, uppgår det kortvariga studiestödet till 70 % av arbetstagarens minskade arbetsinkomst, upp till ett tak på 12 inkomstbasbelopp per år.¹⁸⁸

4.4 En offentlig omställningsorganisation för den som inte omfattas av kollektivavtal

I samband med inrättandet av lagen om omställningsstudiestöd, skapades även en offentlig omställningsorganisation. Omställningsorganisationer finns sedan tidigare tillgängliga för arbetstagare som omfattas av kollektivavtal, men har inte haft någon motsvarighet för arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal. Detta skapar en obalans bland arbetstagare gällande förutsättningarna till kompetensutveckling och stöd att söka omställningsstudiestödet i den nuvarande regleringen. För att skapa likvärdighet gällande rättigheterna för grundläggande kompetensstöd, inrättades en offentlig omställningsorganisation för att tillhandahålla det offentliga stödet, i samband med att omställningsstudiestödet inrättades. Likt de avtalsreglerade omställningsorganisationerna, tillhandahåller den offentliga omställningsorganisationen vägledning, rådgivning och förstärkt stöd för både arbetstagare som blivit uppsagda, arbetstagare som befinner sig i en anställning, eller arbetstagare som har särskilda behov kopplat till ohälsa och sjukdom.¹⁸⁹ De som saknar kollektivavtal eller är egenföretagare tillhör den offentliga omställningsorganisationen.¹⁹⁰

På grund av en rättslig överklagandeprocess har den offentliga omställningsorganisationen inte kunnat vara verksamma förens den 13:e mars 2023. Fyra av de anbudsgivare som bad om att få ett tilldelningsbeslut gällande verksamheten för den offentliga omställningsorganisationen,

¹⁸⁷ TRR Trygghetsrådet. *Sök omställningsstudiestöd med TRR - gör så här. Sök omställningsstudiestöd med TRR* (Hämtad: 2023-05-11). Se även; TSL Trygghetsfonden. *Dina möjligheter till ekonomiskt stöd under utbildning. Ekonomiskt stöd under utbildning | Hjälp till jobb - Trygghetsfonden TSL* (Hämtad: 2023-05-23).

¹⁸⁸ Huvudavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 7. Huvudavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv kap. 2 § 6.

¹⁸⁹ Regeringskansliet. *Omställnings- och kompetensstöd*. 2022-08-29. [Omställnings- och kompetensstöd - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/omstallnings-och-kompetensstod/) (Hämtad: 2023-04-25).

¹⁹⁰ Centrala studiestödsnämnden. *Den offentliga omställningsorganisationen är nu igång*. 2023-03-14. [Den offentliga omställningsorganisationen är nu igång - CSN](https://www.csn.se/omstallningsorganisationen-ar-nu-igang/) (Hämtad: 25-04-2023).

överklagade beslutet, först till förvaltningsdomstolen och sedan till kammarrätten. I väntan på den rättsliga prövningen har det inte varit möjligt att påbörja verksamheten. Samtliga överprövningar avslogs i kammarrätten. Den offentliga omställningsorganisationen kan lämna yttranden gällande ansökningar som kommit in till CSN från den 10:e mars och kan hjälpa individer som vill söka omställningsstudiestödet innan de skickar in sin ansökan, vilket CSN rekommenderar.¹⁹¹

När det nya omställningsstudiestödet presenterades beskrevs det som en seger för de arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal. Under omställningsstudiestödets första termin, har det dock varit just dessa arbetstagare som hamnat i kläm. Till följd av överklagandeprocessen gällande den offentliga omställningsorganisationen, har de som inte omfattas av kollektivavtal fått hantera sina ansökan på egen hand. Den offentliga omställningsorganisationen ska användas för att bedöma vilken utbildning som kan anses lämplig för den omställningsintresserade, i relation till arbetsmarknadens behov. Under våren har individer istället blivit tvungna att göra en sådan bedömning på egen hand. Anna Walldén som är avdelningschef för den offentliga omställningsorganisationen inom Kammarkollegiet, säger att omställningsintresserade ändå ska ansöka om omställningsstudiestöd. Hon säger att dessa sökande på egen hand ska navigera vilka utbildningar som kan anses stärka individens ställning på arbetsmarknaden, med hänvisning till den information som finns på CSN:s webbplats. Tanken är att den stödsökande skickar in sin ansökan till CSN utan ett yttrande från den offentliga omställningsorganisationen och att yttrandet sedan ges vid ett senare tillfälle. Alexandra Swenning som är utredare på CSN:s rättsavdelning, berättar att de som ansökt genom den offentliga omställningsorganisationen kommer att få ett brev där de har möjlighet att komplettera sin ansökan med ett yttrande från omställningsorganisationen senare.¹⁹²

¹⁹¹ Publikt. *Klart för offentlig omställningsorganisation*. 2023-03-15. [Klart för offentlig omställningsorganisation | Publikt](#) (Hämtad: 2023-04-25).

¹⁹² Arbetsvärlden. *De utan kollektivavtal blir utan hjälp när de söker omställningsstudiestöd*. 2022-10-05. [De utan kollektivavtal blir utan hjälp när de söker omställningsstudiestöd - Arbetsvärlden](#) (Hämtad: 2023-04-29).

5. Avslutande analys och slutsats

5.1 Avslutande analys

Avslutningsvis går det att konstatera att den rättsliga utformningen av omställningsstudiestödet innebär stora fördelar för den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden. Genom att utveckla sin kompetens och hålla sig anställningsbar kan individen röra sig mer fritt på arbetsmarknaden, enklare byta anställningar, söka sig till stimulerande arbetsuppgifter och generellt öka det egna inflytandet över sin arbetssituation. Genom arbetsmarknadsmodellens förflyttning mot mer individualistisk, får individen en sysselsättningstrygghet som är fördelaktig på en arbetsmarknad som ställer krav på att kunna ställa om under sitt yrkesliv. Det höga antalet ansökningar till omställningsstudiestödet är också ett bevis på att det finns ett stort behov och intresse av utbildning och kompetensutveckling bland yrkesverksamma på arbetsmarknaden. Samtidigt innebär en mer individualistisk arbetsmarknadsmodell en ökad risk för polarisering på arbetsmarknaden, där individer som inte arbetar med sin kunskap som sitt viktigaste redskap kan ha det svårare att röra sig på arbetsmarknaden.¹⁹³

En bestämmelse som försvagar tryggheten för den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden, är bestämmelsen om att omställningsstudiestödet ges ut i mån av medel. Istället för att tillhandahålla stödet brett till alla som är i behov av det, avsätts årligen en begränsad budget till stödet och det är först till kvarn som gäller.¹⁹⁴ I praktiken innebär begränsningen en stor osäkerhet för både det större arbetstagarkollektivet då stödet enbart delas ut till en liten del av de sökande och för den enskilde sökande som får stora utmaningar att planera för sin utveckling. På individnivå är det också bekymmersamt att de individer som beviljas omställningsstudiestöd konkurrerar med andra studenter om utbildningsplatser. Lärosätena har inte tillförts några extra medel i samband med införandet av omställningsstudiestödet, vilket innebär att det inte finns utrymme att utbilda fler studenter.¹⁹⁵ I åldern 15 - 24 år är Sveriges arbetslöshetstal uppe i 26,4 procent år 2023. Av dessa är 53 000 inte

¹⁹³ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 112.

¹⁹⁴ 4 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Prop. 2021/22:176, s. 283. f.

¹⁹⁵ De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd. *Arbetsvärlden*. 2022-12-06. [De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd - Arbetsvärlden](#) (Hämtad: 2023-04-04).

sysselsatta med heltidsstudier.¹⁹⁶ Omställningsstudiestödet kan med andra ord vara fördelaktigt för individens ställning på arbetsmarknaden, samtidigt som det skapar en utträngningseffekt för andra grupper av individer.

Det går även att konstatera att bestämmelserna gällande omställningsstudiestödet får olika ekonomiska konsekvenser för olika arbetstagare. Inledningsvis är kriterierna för att beviljas omställningsstudiestöd detsamma oavsett om arbetstagaren omfattas av ett omställningsavtal eller inte. Däremot är anslutningen till ett omställningsavtal avgörande för att bedöma vilken ersättning arbetstagaren får när denne beviljas omställningsstudiestöd och vilken utbildning individen kan gå. De arbetstagare som omfattas av huvudavtalen har de mest förmånliga bestämmelserna, där individen kan erbjudas både kompletterande studiestöd och ett kortvarigt studiestöd. Arbetstagare som omfattas av huvudavtalen kan även få tillgång till ett större utbildningsutbud för omställningsstudiestödet än det som beviljas enligt studiestödslagen, förutsatt att en omställningsorganisation finansierar utbildningen.¹⁹⁷ De arbetstagare som istället omfattas av OMF eller tillhör den offentliga omställningsorganisationen har inga motsvarande bestämmelser gällande utökad omställningsstudiestöd. Mot bakgrund av detta är det rimligt att anta att de individer som omfattas av huvudavtalen och har ett förmånligt kompletterande bidrag, kommer vara mindre benägna att nyttja lånedelen av omställningsstudiestödet. De individer som inte har dessa förmåner, kommer sannolikt i högre utsträckning behöva nyttja lånedelen för att finansiera sin utveckling och förutsättningarna blir därmed inte jämlika. De individer som omfattas av den offentliga omställningsorganisationen och OMF är arbetare, egenföretagare och individer som inte omfattas av kollektivavtal.¹⁹⁸ Samtidigt nämns i propositionen att reformen av arbetsrätten ska genomföras i linje med den svenska arbetsmarknadsmodellen. De förmånliga bestämmelserna som förhandlats fram i huvudavtalen ska betraktas som ett sätt att anpassa omställningsstudiestödet till olika sektorer och branscher, vilket utgör en viktig del av den svenska arbetsmarknadsmodellen.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Statistikmyndigheten. *Arbetskraftsundersökning februari 2023. Långtidsarbetslösheten fortsätter att minska* (Hämtad: 2023-05-22). Se även; Centrala studiestödsnämnden. *Den offentliga omställningsorganisationen är nu igång*. 2023-03-14. *Den offentliga omställningsorganisationen är nu igång - CSN* (Hämtad: 25-04-2023).

¹⁹⁷ 5 § lag (2022:856) om omställningsstudiestöd. Se även; Prop. 2021/22:176, s. 201. Se även; Ds 2021:18. s. 133.

¹⁹⁸ Medlingsinstitutet. *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022. Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022*. s. 22.

(Hämtad 2023-05-12). Se även;

¹⁹⁹ Prop. 2021/22:176, s. 81.

En ytterligare intressant aspekt av omställningsstudiestödet är kravet att den sökta utbildningen ska kunna antas stärka individens ställning på arbetsmarknaden med beaktande till arbetsmarknadens behov.²⁰⁰ Under vårterminen 2023 har CSN publicerat statistik över de utbildningar som beviljats stödet.²⁰¹ Statistiken har använts i uppsatsen som ett sätt att få en första inblick i hur CSN tolkat kravet. Fackförbundet Akavia riktade kritik mot de trender som kunde utläsas ur statistiken i början av våren. De utbildningar som beviljats omställningsstudiestöd var i stor utsträckning utbildningar inom bristyrken. Fackförbundets samhällspolitiska chef lade tonvikt vid att omställningsstudiestödet inte är menat att fungera som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd där arbetsmarknadens kortsiktiga behov möts. Istället ska stödet användas för att ge de studerande en bred och djup kompetens inom många olika arbetsområden för att möta arbetsmarknadens framtida behov.²⁰² Även i EU-kommissionens landsspecifika rekommendation för Sverige, nämns vikten av att den svenska arbetskraften utbildas brett.²⁰³ I den senaste publicerade statistiken går det att utläsa att omställningsstudiestödet fortsatt beviljats för många bristyrken, men att det även finns en bredd i de beviljade utbildningarna. Utöver utbildningar inom sjukvård, omsorg och skola, går även delar av stödet till exempelvis konstnärliga och humaniora utbildningar.²⁰⁴ För att kunna bedöma hur CSN tolkat kravet i lagstiftningen behöver kompletterande statistik publiceras, där det tydliggörs vilka utbildningar som fått avslag på grund av att de inte stärker individens ställning på arbetsmarknaden med beaktande till arbetsmarknadens behov. I dagsläget finns ingen sådan statistik tillgänglig, men centralorganisationen TCO har begärt att CSN får i uppdrag att utveckla statistiken så att omställningsstudiestödet går att utvärdera.²⁰⁵ Den oro som Akavia uttryckt gällande stödets bifall är rättfärdigad; omställningsstudiestödet är inte menat att fungera som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Särskilt oroväckande är regeringens tolkning av rekvisitet i

²⁰⁰ Prop. 2021/22:176, s. 201.

²⁰¹ Se; Centrala studiestödsnämnden. Statiskt om omställningsstudiestöd maj 2023. [Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023](#).

²⁰² Via TT. "Omställningsstudiestödet får inte bli en arbetsmarknadspolitisk åtgärd". [Akavia: "Omställningsstudiestödet får inte bli en arbetsmarknadspolitisk åtgärd"](#). 2023-01-27. (Hämtad: 2023-04-25).

²⁰³ Europeiska kommissionen. *Rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram 2019 med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2019*. [Rådets rekommendation](#). COM (2019) 527 final, punkt 8.

²⁰⁴ Centrala studiestödsnämnden. Statiskt om omställningsstudiestöd maj 2023. Utbildningsinriktningar. [Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023](#).

²⁰⁵ TCO. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd*. 2023-03-23. [CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd](#) (Hämtad: 2023-04-25).

Tidöavtalet.²⁰⁶ Samtidigt kan omställningsstudiestödet riktning mot bristyrken vara ett uttryck för individens egna vilja. En stor del av de individer som vill utbilda sig gör rimligen detta på ett sådant sätt att de ges en ingång på de delar av arbetsmarknaden där det finns arbete i närtid, oavsett vad intentionen med stödet är. Det är därmed en naturlig följd att omställningsstudiestödet i stor utsträckning beviljas för bristyrken.

Mot bakgrund av hur omställningsstudiestödet fungerat under vårterminen är det inte möjligt att i nuläget göra en utvärdering gällande huruvida stödet är en rimlig kompensation för det försvagade anställningsskyddet. Omställningsstudiestödet har beviljats till en låg andel sökande under vårterminen 2023. Ungefär 4400 personer var budgeterade att få stödet under vårterminen, men vid terminsslutet i maj visar statistik från CSN att endast 2000 personer har fått bifall under terminen.²⁰⁷ För att kunna göra en utvärdering av omställningsstudiestödets verkliga effekter på arbetsmarknaden, behöver stödets fullständiga budget nyttjas. Detta kan enbart ske genom att CSN får klarhet i hur det komplexa regelverket ska tolkas eller att CSN tilldelas en större budget för finansiering av administrationen så att fler handläggare kan anställas. I regeringens vårbudget 2023 fanns ingen sådan utökad budget för administrationen av stödet.²⁰⁸ I dagsläget är regelverket kring omställningsstudiestödet så nytt och komplext att alla prövningar handläggs manuellt, dessutom utan praxis som CSN:s medarbetare kan grunda sina bedömningar i. De problem som uppstått under vårterminen 2023, kan därför förväntas kvarstå under höstterminen 2023. För att i framtiden kunna administrera omställningsstudiestödet behöver ett det skapas tydligare ramverk för hur de olika bestämmelserna i omställningsstudiestödet ska tolkas av CSN, så att det sedan kan utvecklas ett systemstöd som automatiserar prövningen i större utsträckning.

5.2 Slutsatser

Med bakgrund i gällande rätt och den analys som presenterats i uppsatsen går det att konstatera att anställningstryggheten i Sverige rör sig mot en framtid på en mer flexibel arbetsmarknad, där

²⁰⁶ Tidöavtalet. *Överenskommelse för Sverige mellan Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna*, 2022. [Tidöavtalet – Överenskommelse för Sverige](#), s. 57.

²⁰⁷ Centrala studiestödsnämnden. *Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023*. Beslutsutfall. [Statistik om omställningsstudiestöd maj 2023](#). Se även; Centrala studiestödsnämnden. *Vägleder om omställningsstudiestödet. En begränsad budget. Vägleder om omställningsstudiestöd - CSN*. (Hämtad: 2023-05-23).

²⁰⁸ Felicia Johansson. CSN Larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstudiestöd. (Radioprogram). Sveriges Radio, 2023. [CSN larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstöd - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#).

arbetstagarens kompetens och vetskap att det går att få en ny anställning vid uppsägning utgör grunden.²⁰⁹ I omställningsstudiestödets lagstiftnings utformning finns stora fördelar för den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden, då individen getts förbättrade möjligheter att ställa om till ett nytt yrke eller kompetensutvecklas i sin nuvarande roll. Utformningen av lagstiftningen är fördelaktigt för de individer som ingår i studiestödets målgrupp, utan att vara hur långtgående som helst. Stödets omfattning ramar in av målgrupp och kvalificeringsvillkor, krav på individens förankring och etablering på arbetsmarknaden, tidsgränser för utbildningen och stödet, budget från regeringen, samt ett krav på att utbildningen ska stärka den studerandes ställning på arbetsmarknaden. Förutsatt att kraven i lagen om omställningsstudiestöd är uppfyllda kan en individ beviljas omställningsstudiestöd.

Om omställningsstudiestödet hade fungerat som de var tänkt under vårterminen 2023, hade det varit enklare att utvärdera stödet som en kompensation för det minskade anställningsskyddet. Omställningsstudiestödet har dock stött på stora hinder i dess tillämpning; en stor del av budgeten som skulle betalats ut kommer att lämnas tillbaka till statskassan trots att intresset för stödet varit enormt. Detta på grund av hinder som uppstått i administreringen av stödet. De höga antalet ansökningar, det komplexa regelverket, en avsaknad av systemstöd och praxis, samt den långa överklagandeprocess gällande den offentliga omställningsorganisationen har skapat långa handläggningstider hos CSN. I tillämpningen har stödet därför inte utgjort den kompensation som från början var tänkt. Reformen har därför under vårterminen 2023 inneburit stora nackdelar för den enskilde individen, då anställningsskyddet försvagats och omställningsstudiestödet inte kommit på plats i tillräcklig utsträckning.

²⁰⁹ Caroline Ferngren. "Anställningsskydd, kompetensutveckling och sysselsättningstrygghet". I *Anställningsskydd i utveckling*. Niklas Selberg och Erik Sjödin (red.). s. 111. Se även; Epokskifte när nya huvudavtal signeras. *Landsorganisationen i Sverige*. 2022-06-22. [Epokskifte när nya huvudavtal signerades](#) (Hämtad: 2023-04-20).

Abstract

Following the reform of the Employment Protection Act, where enhanced options for employee upscaling and re-skilling were introduced, a debate has centered around the consequences that this will have for the employee. The Employment Protection Act reform includes a weakening of employment protection in general. As compensation, the employees have been granted enhanced opportunities to engage in competence upscaling and re-skilling activities. CSN's transition and retraining support has been established as part of these enhanced upscaling and re-skilling rights. CSN's transition and retraining support is a supplement to already existing public study support. The purpose is to recruit adults with employment to engage in studies and thereby increase their employability in the labor market. This essay presents the legal framework of CSN's transition and retraining support and the experience that can be derived from the first months since the study support was put into effect.

This essay concludes that the Employment Protection Act reform has shifted the Swedish labor market model in favor of a more individual approach. Swedish labor security is moving toward an increasingly flexible labor market, where the foundation is based on the understanding that competencies and knowledge will enable individual employees to their job opportunities. In the essay, it is furthermore concluded that CSN's training and retraining support is very beneficial to the individual employee, as it increases the possibilities of retraining to a new job or upscale. The application of CSN's training and retraining support has been problematic; despite huge interest, a large portion of the granted budget has had to be returned to the Swedish state. The conclusion is that the application of the CSN's training and retraining support so far has not met the labor market partner's intentions.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Arbetsförmedlingen. Remissvar. *Yttrande till betänkandet Ds 2021:18 Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*. Referens/dnr: U2021/02963.

Betänkande 2021/22:UbU2 *Utgiftsområde 15 studiestöd*.

Centrala Studiestödsnämnden. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963.

Ds 2021:16 *Grundläggande omställnings- och kompetensstöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*.

Ds 2021:17 *En reformerad arbetsrätt - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*.

Ds 2021:18 *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Remissvar. *Omställningsstudiestöd Ds 2021:18*. Referens/dnr: U2021/02963.

Lunds universitet. Remissvar. *Remiss: Omställningsstudiestöd - för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18)*. Referens/dnr: U2021/02963.

Proposition 2021/22:176. *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*.

Principöverenskommelse A2021/00045 *Uppdragsbeskrivning om genomförande av*

principöverenskommelsen om grundläggande omställnings- och kompetensstöd.

Regeringsuppdrag från Utbildningsdepartementet U2021/02998 *Uppdrag att förbereda införandet av ett nytt statligt offentligt studiestöd.*

Regeringens skrivelse 2021/22:18 *riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022.*

Saco. Remissvar. *Omställningsstudiestöd för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18).* Referens/dnr: U2021/02963.

Sveriges Kommuner och Regioner. Remissvar. *Omställningsstudiestöd- för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18.* Referens/dnr: U2021/02963.

Umeå universitet. Remissvar. *Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18).* Referens/dnr: U2021/02963.

Litteratur

Bruun, Niklas och Ahlberg, Kerstin (red.). *The new foundations of labour law.* New York: Peter Lang, 2017.

Källström, Kent och Malmberg, Jonas. *Anställningsförhållandet: Inledning till den individuella arbetsrätten.* 6 uppl. Uppsala: Iustus Förlag, 2022.

Papadopoulou, Frantzeska och Skarp, Björn. *Juridikens nycklar: Introduktion till rättsliga sammanhang, metoder och verktyg.* 2 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2021.

Samuelsson, Joel och Melander, Jan. *Tolkning och tillämpning.* 2 uppl. Uppsala: Iustus Förlag, 2012.

Sandgren, Claes. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argument*. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2021.

Selberg, Niklas och Sjödin, Erik (red.). *Anställningsskydd i utveckling*. Uppsala: Iustus Förlag, 2022.

Avtal

Huvudavtalet om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och LO, 2022.

https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/cvekkb_huvudavtal-om-trygghet-omstallning-och-anstallningsskydd-svenskt_1187236.html/SN_LO-2.pdf

Huvudavtalet om trygghet, omställning och anställningsskydd mellan Svenskt Näringsliv och PTK, 2022.

<https://www.ptk.se/wp-content/uploads/2022/06/Svenskt-Naringsliv-PTK-2022-06-22-Forhandlingsprotokoll-huvudavtal-trygghet-omstallning-anstallningsskydd.pdf>

Januariavtalet. En sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, 2019.

<https://www.socialdemokraterna.se/download/18.1f5c787116e356cdd25a4c/1573213453963/Januariavtalet.pdf>

Kollektivavtal om omställningsförsäkring för arbetare, 2022.

<https://www.livsmedelsforetagen.se/app/uploads/2023/03/kollektivavtal-om-omstallningsforsakring-for-arbetare.pdf>

Tidöavtalet. Överenskommelse för Sverige mellan Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, 2022.

<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/tidoavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf>

Elektroniska källor

Arbetsförmedlingen. *Här är jobben att satsa på nu och om fem år*. 2022-05-18.

<https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/sa-hittar-du-jobbet/tips-inspiration-och-nyheter/artiklar/2022-05-18-har-ar-jobben-att-satsa-pa-nu-och-om-fem-ar> (Hämtad: 2023-04-25).

Arbetsvärlden. *De utan kollektivavtal blir utan hjälp när de söker omställningsstudiestöd*. 2022-10-05.

<https://www.arbetsvarlden.se/de-utan-kollektivavtal-blir-utan-hjalp-nar-de-soker-omstallningsstudiestod/> (Hämtad: 2023-04-29).

Centrala Studiestödsnämnden. *Den offentliga omställningsorganisationen är nu igång*. 2023-03-14.

<https://www.csn.se/om-csn/aktuellt/nyhetsflode/2023-03-14-den-offentliga-omstallningsorganisationen-ar-nu-igang.html> (Hämtad: 2023-04-25).

Centrala Studiestödsnämnden. *Statistiskt om omställningsstudiestöd maj 2023*. 2023-05-15.

<https://www.csn.se/om-csn/statistik-och-rapporter/statistik-om-omstallningsstudiestod/statistik-om-omstallningsstudiestod-maj-2023.html> (Hämtad: 2023-05-15).

Centrala Studiestödsnämnden. *Vad är omställningsstudiestöd och vem kan få det?* 2023-05-19.

<https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/omstallningsstudiestod/vad-ar-omstallningsstudiestod-och-vem-kan-fa-det.html> (Hämtad: 2023-05-19).

Centrala Studiestödsnämnden. *Väntar du på beslut om omställningsstudiestöd?* 2023-05-22.

<https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/omstallningsstudiestod/vantar-du-pa-beslut-om-omstallningsstudiestod.html> (Hämtad: 2023-04-04).

De flesta som söker får inget omställningsstudiestöd. *Arbetsvärlden*. 2022-12-06.

<https://www.arbetsvarlden.se/de-flesta-som-soker-far-inget-omstallningsstudiestod/> (Hämtad: 2023-04-04).

Epokskifte när nya huvudavtal signeras. *Landsorganisationen i Sverige*. 2022-06-22.
https://www.lo.se/start/pressmeddelanden/epokskifte_nar_nya_huvudavtal_signerades (Hämtad: 2023-04-20).

Johansson, Felicia. CSN Larmar: Nästan 4 000 blir utan omställningsstudiestöd. (Radioprogram). Sveriges Radio. 2023.
<https://sverigesradio.se/artikel/csn-larmar-nastan-4000-blir-utan-omstallningsstod> (Hämtad: 2023-04-24).

Kommentar från Unionen om riksdagsbeslut om en reformerad arbetsrätt och stärkta möjligheter till omställning. *Unionen Press*. 2022-06-08.
<https://www.unionen.se/pressmeddelande/3324549> (Hämtad: 2023-04-04).

Medlingsinstitutet. *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022*. 2023.
<https://www.mi.se/app/uploads/arsrapport-avtalsrorelsen-och-lonebildningen-2022.pdf> (Hämtad: 2023-05-15).

Medlingsinstitutet. Kollektivavtal: Så ser de vita fläckarna ut. *Medlingsinstitutets månadsvisa nyhetsbrev*. 2022-11-09.
<https://www.mi.se/nyheter/2022/kollektivavtal-sa-ser-de-vita-flackarna-ut/> (Hämtad: 2023-04-29).

Medlingsinstitutet. *Vem har avtalat med vem?* 2023-03-10.
<https://www.mi.se/nyheter/2023/vem-har-avtal-med-vem/> (Hämtad: 2023-05-11).

Publikt. *Klart för offentlig omställningsorganisation*. 2023-03-15.
<https://www.publikt.se/nyhet/klart-offentlig-omstallningsorganisation-25086> (Hämtad: 2023-04-25).

Regeringskansliet. *Omställnings- och kompetensstöd*. 2022-08-29.

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/trygghet-och-omstallning/ett-nytt-offentligt-grundlaggande-omstallnings--och-kompetensstod/> (Hämtad: 2023-04-25).

Regeringskansliet. *Remisser*.

<https://www.regeringen.se/remisser/> (Hämtad: 2023-05-19).

Socialstyrelsen. *Större efterfrågan än tillgång på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom flera områden*. 2021-02-24.

<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/storre-efterfragan-an-tillgang-pa-legitimerad-halso-och-sjukvardspersonal-inom-flera-omraden/> (Hämtad: 2023-04-22).

Statistikmyndigheten. *Sveriges framtida befolkning 2020-2070*. 2020-04-08.

https://www.scb.se/contentassets/9c8e50dfe0484fda8fed2be33e374f46/be0401_2020i70_sm_be18sm2001.pdf (Hämtad: 2023-04-04).

TCO. *CSN måste få i uppdrag att utveckla statistiken om omställningsstudiestöd*. 2023-03-23.

<https://tco.se/fakta-och-politik/omstallning/csn-maste-fa-i-uppdrag-att-utveckla-statistiken-om-omstallningsstudiestod> (Hämtad: 2023-04-25).

TSL Trygghetsfonden. *Dina möjligheter till ekonomiskt stöd under utbildning*.

<https://tsl.se/karriarvagledning-och-utbildning/ekonomiskt-stod-under-utbildning/> (Hämtad: 2023-05-23).

TSL Trygghetsfonden. *Omställningsorganisationer i Sverige*.

<https://tsl.se/om-oss/trygghetsfonden-tsl/omstallningsorganisationer-i-sverige/> (Hämtad: 2023-05-11).

TSL Trygghetsfonden. *Yttrande till CSN*.

<https://tsl.se/karriarvagledning-och-utbildning/yttrande-till-csn/> (Hämtad: 2023-05-23).

TRR Trygghetsrådet. *TRR: Om oss.* <https://www.trr.se/om-oss/det-har-ar-trr/> (Hämtad: 2023-05-11).

TRR Trygghetsrådet. *TRRs studiestöd.*

<https://www.trr.se/studera/samlade-tips-for-studier/trrs-studiestod/> (Hämtad: 2023-05-11).

TRR Trygghetsrådet. *Sök omställningsstudiestöd med TRR - gör så här.*

<https://www.trr.se/studera/samlade-tips-for-studier/trrs-studiestod/sok-omstallningsstudiestod-med-trr/> (Hämtad: 2023-05-11).

Via TT. *Akavia: "Omställningsstudiestödet får inte bli en arbetsmarknadspolitisk åtgärd".*
2023-01-27.

<https://via.tt.se/pressmeddelande/akavia-omstallningsstudiestodet-far-inte-bli-en-arbetsmarknads-politisk-atgard?publisherId=3235792&releaseId=3338894> (Hämtad: 2023-04-25).

Von Scheele, Carl. "Största reformen på arbetsmarknaden i modern tid". *Lag & Avtal.*
2021-05-31.

<https://www.lag-avtal.se/tidningen/storsta-reformen-pa-arbetsmarknaden-i-modern-tid/1580582>
(Hämtad: 2023-04-20).

Publikt. *Vårdstudier vanliga val vid omställning.* 2023-02-02.

<https://www.publikt.se/nyhet/vardstudier-vanligt-val-vid-omstallning-24974> (Hämtad: 25-04-2023).

20 000 väntar fortfarande på besked om nytt studiestöd - många struntar i studierna. *Arbetet.*
2023-02-23.

<https://arbetet.se/2023/02/23/20-000-vantar-fortfarande-pa-besked-om-nytt-studiestod-manga-struntar-i-studierna/> (Hämtad: 2023-04-04).

Europarätt

Europeiska kommissionen. *Den europeiska pelaren för sociala rättigheter.* 2020.

Europeiska kommissionen. *European Skill Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*. 2020.

Europeiska kommissionen. *Rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram 2019 med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2019, Rådets rekommendation*. COM(2019) 527 final.

Europeiska Unionen. Rådets resolution om en förnyad europeisk agenda för vuxenlärande 2021-2030. *Europeiska unionens officiella tidning*. 2021-12-14.

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1214\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1214(01)&from=EN)
(Hämtad: 2023-05-18).

Labour Code 2016. Republic of Lithuania.

https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/da9eea30a61211e8aa33fe8f0fea665f/format/ISO_PDF/